

VEIKART FOR SIRKULÆR FINANSNÆRING 2.0

Om prosjektet

Sirkulær finanskoalisjon er en samarbeidsarena hvor deltagere fra bank, forsikring og investeringer opparbeider kompetanse for å utvikle sirkulære produkter, tjenester og verktøy tilpasset klima- og miljømål, og nye sirkulære reguleringer som EU taksonomien og rapporteringsdirek-

tivet Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Sirkulær finanskoalisjon ble etablert av Circular Norway i samarbeid med kunnskapspartnerne Finansforbundet og Verdens naturfond (WWF). Deltagere fra finansnæringen er DNB, Fremtind, SpareBank1, Sparebanken Sør og Tryg.

Om oss

Finansforbundet

Finansforbundet er den største fagforeningen i finanssektoren, og representerer rundt 35 000 medlemmer fra om lag 300 bedrifter. Vi er opptatt av å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for finansnæringen, og ivareta kundenes rettigheter. Som samfunnsaktør arbeider vi for at finansnæringen blir en modig og fremoverlent bidragsyter i en grønn, rettferdig og sirkulær omstilling.

Circular Norway

Circular Norway fremskynder omstillingen til sirkulær økonomi gjennom rådgivning, praktiske modeller, digitale verktøy og internasjonalt samarbeid. Vi hjelper virksomheter med utvikling av sirkulære strategier og forretningsmodeller ved blant annet å identifisere lineær risiko, og utforme produkter og verdikjeder basert på sirkulært design og sirkulære prinsipper. Slik bidrar vi til robuste virksomheter med sunn vekst som kan håndtere globale utfordringer.

WWF Verdens naturfond

WWF er en av verdens største miljøorganisasjoner, med tilstedeværelse i rundt 100 land. Vi jobber for å stanse dagens naturødeleggelser og skape en framtid der mennesker lever i harmoni med naturen. Vi driver et aktivt miljøarbeid i felt, men også bak skrivebord, i samarbeid med andre aktører, i politikkenes korridorer og ved internasjonale forhandlingsbord.

Vi støtter Veikart for sirkulær finansnæringen 2.0 som en inspirasjon til videre arbeid med sirkulær økonomi

Kristine Falkgård

Direktør Bærekraft, Fremtind

Finanssektoren er ikke bare en tilskuer, men en sentral aktør i omstillingen til en mer sirkulær økonomi. Som stolt deltaker i Sirkulær Finanskoalisjonen, ønsker vi som forsikringsforetak å spille en aktiv rolle i å fremme bærekraftig praksis i alle våre verdikjeder. Kunnskapsdeling, samarbeid og mangfoldige perspektiver fra nasjonale og internasjonale deltakere, har vært veldig verdifullt og inspirerende i utviklingen av det sirkulære veikartet.

Dette veikartet er mer enn bare en plan; det er et praktisk verktøy med handlingspunkter som guider oss mot 2030. Som forsikringssselskap ønsker vi å påvirke til gjenbruk, reparasjon og bærekraftige materialer i våre skadeprosesser og i alle våre verdikjeder. Vi ønsker å ta aktivt del i å forme en mer sirkulær økonomi. Vi erkjenner at det er utfordringer på veien, men gjennom deling av beste praksis og samarbeid med våre bransjekolleger, ønsker vi å belyse hvordan bank- og forsikringssektoren kan bruke sin markedsrett mot en mer sirkulær økonomi.

Espen Kjølberg

Administrerende direktør, SpareBank1 Utvikling (På vegne av SpareBank1)

Som alltid er veien fra ord til handling krevende. Rapporten viser at det finnes vilje til endring, men at det fortsatt er en vei å gå før bransjen kan etablere gode kvalitative og kvantitative indikatorer. Å enes om felles mål er viktig for å skape felles forståelse, og for å bidra til et godt datagrunnlag som kan fungere som beslutningsstøtte for finansbransjen. Sirkulær økonomi er et viktig verktøy i omstillingen til et lavutslippssamfunn.

Camilla Frimodt Nielsen

Head of Sunstainability & ESG, Tryg

Forsikringsbransjen kan spille en nøkkelrolle i omstillingen til en mer sirkulær økonomi. Ved å stille krav til produsenter om å lage varer som kan repareres legger vi til rette for en mer sirkulær skadebehandling.

Det er mer bærekraftig for samfunnet å unngå at en skade oppstår. Men hvis uhellet først er ute, må vi tenke sirkulært der det er mulig. Sirkulært veikart legger føringer for hvordan vi skal synliggjøre og jobbe for å lykkes med omstillingen.

Geir Bergskaug

Konsernsjef, Sparebanken Sør

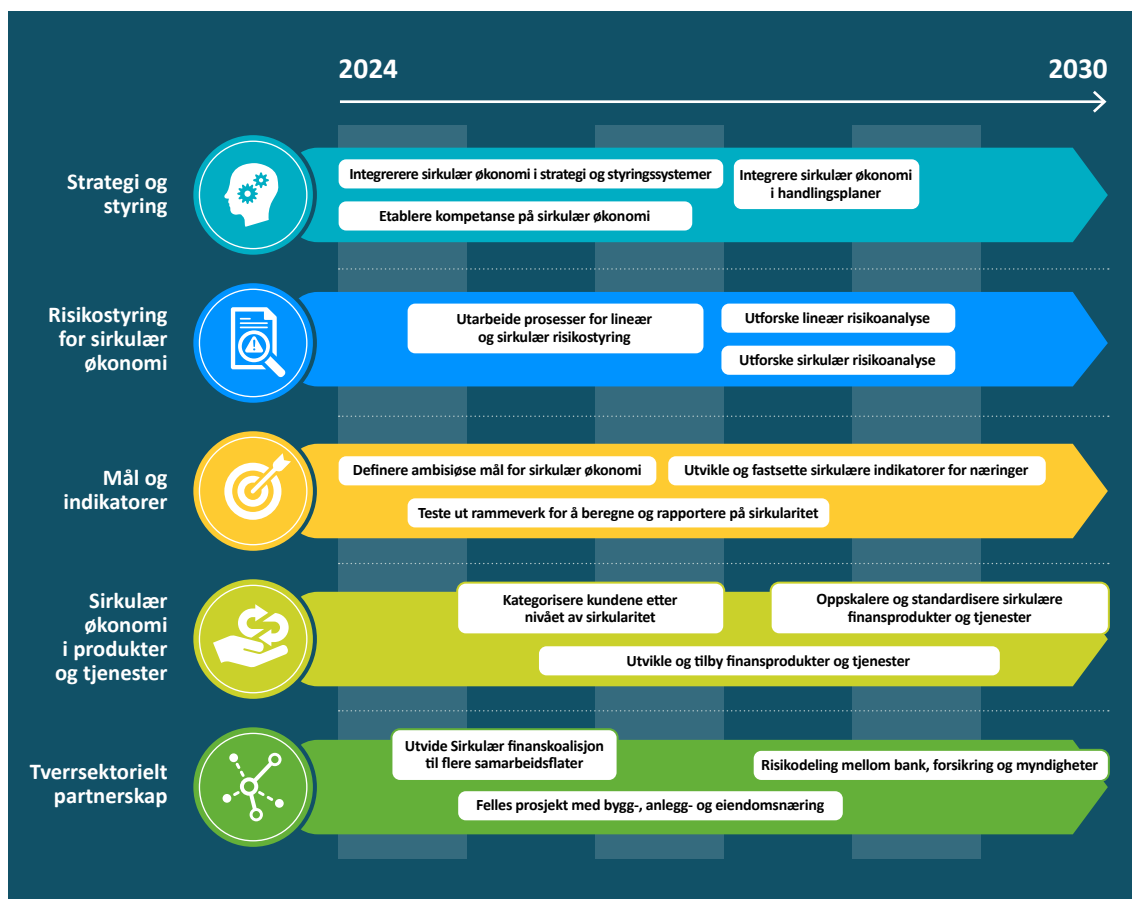
Vår deltagelse i utviklingen av «Veikart for sirkulær finans» understreker vår tro på at finanssektoren er avgjørende for å forme en bærekraftig fremtid. Vi anser vårt bidrag i arbeidet med å fremskynde overgangen til sirkulærøkonomi som en naturlig og sentral del av vårt samfunnsansvar.

Veikartet gir praktiske handlingspunkter som vil bistå finansbransjen mot mer bærekraftige praksiser. På denne måten er «Veikart for sirkulær finans» et aktivt skritt mot en mer sirkulær økonomi. Vi er overbevist om at samarbeid og felles bransjeengasjement er viktige faktorer for å skape en mer sirkulær økonomi og en mer bærekraftig fremtid.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
Executive summary	7
1 Innledning	9
Finansnæringen som pådriver for en sirkulær økonomi	10
Nå-situasjonen for den europeiske finansnæringen	10
Nå-situasjonen for den norske finansnæringen	11
Verdiskapning i en sirkulær økonomi	12
2 Bærekraftig finans i et Europeisk perspektiv	14
Europas grønne giv	15
EUs Taksonomi	15
Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	15
Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)	16
Relasjonen mellom EU taksonomi, CSRD og SFDR	16
3 Veikart for sirkulær finansnæring 2.0	17
Oppbygningen av veikartet	18
Pilar 1: Strategi og styring	19
Pilar 2: Risikostyring for sirkulær økonomi	21
Pilar 3: Sirkulære mål og indikatorer	23
Pilar 4: Sirkulær økonomi integrert i produkter og tjenester	26
Pilar 5: Tverrsektorielt partnerskap	29
4 Anbefalinger til myndighetene	31
5 Referanser	35
Appendiks A: Spørreundersøkelse	37
Appendiks B: Handlingspunkter i veikartet	41

Sammendrag

Finansnæringen spiller en avgjørende rolle i omstillingen til en sirkulær økonomi ved å vri kapitalen mot bærekraftige og sirkulære aktiviteter. Veikart for sirkulær finansnæring 2.0 er ment å inspirere bank, skadeforsikring og investeringer i denne omstillingen.

Veikartet anerkjenner at det ikke finnes en klar oppskrift for hvordan finansbransjen skal integrere sirkulær økonomi i egen virksomhet, og at mye fortsatt er under utvikling. Derfor vil veikartet først og fremst sette en retning for arbeidet, med fleksible rammer for at hver aktør kan utvikle sin egen tilnærming for å nå målet. Veikartet er bygget rundt fem pilarer med tilhørende

handlingspunkter som skal vise retning, samt eksempler fra andre finansinstitusjoner.

Veikartet er utformet for å harmonisere med eksisterende bærekraftsinitiativer, og strukturen er inspirert av Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) og Task Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD). Veikartet støtter arbeidet med Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), og den tilhørende standarden European Sustainability Reporting Standards (ESRS) E5 som setter kravene for ressursbruk og sirkulær økonomi.

Pilar 1: Strategi og styring

Finansnæringen anbefales å integrere sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer og koble dette tett opp mot andre strategier på klima og natur. Dette vil gi en klar retning og felles forståelse for å utvikle finansielle produkter og tjenester som støtter opp under en sirkulær økonomi. Styrende dokumenter bør definere mål, planer og tiltak. Det anbefales også å involvere styret og ledelsen. Kompetansebygging og innovasjon i organisasjonen er nødvendig for å sikre en sirkulær praksis. Handlingspunkter:

- 1.1 Integrere sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer
- 1.2 Integrere sirkulær økonomi i handlingsplaner
- 1.3 Etablere kompetanse på sirkulær økonomi

Pilar 2: Risikostyring for sirkulær økonomi

Finansnæringen anbefales å utvikle prosesser for å identifisere, vurdere og håndtere både lineær- og sirkulær risiko for kunder, produkter og tjenester. For å lykkes er det avgjørende at vurdering av lineær- og sirkulær risiko sidestilles med andre risikotyper som klima- og naturrisiko, samt tradisjonelle risikotyper som kredittrisiko og markedsrisiko.

Handlingspunkter:

- 2.1 Utarbeide prosesser for lineær og sirkulær risikostyring
- 2.2 Utforske lineær risikoanalyse
- 2.3 Utforske sirkulær risikoanalyse

Pilar 3: Mål og indikatorer

Finansnæringen anbefales å etablere ambisiøse mål som gir retning for deres arbeid med sirkulær økonomi. Målene bør støttes av kvalitative og kvantitative indikatorer for rapportering til ledelse, ansatte, aksjonærer og samfunnet, og fungere for å måle progresjon i forhold til nåsituasjonen. Dette kan inkludere mål for kundeportefølje, og arbeidet som gjøres for å hjelpe kunder i omstillingen til en sirkulær økonomi (kundeengasjement), samt effektmål. Mål og indikatorer er også sentrale i utviklingen av sirkulære finansielle produkter og tjenester. Handlingspunkter:

- 3.1 Definere ambisiøse mål for sirkulær økonomi
- 3.2 Teste ut rammeverk for å beregne og rapportere på sirkularitet
- 3.3 Utvikle og fastsette sirkulære indikatorer for næringer

Pilar 4: Sirkulær økonomi i produkter og tjenester

Finansnæringen anbefales å integrere sirkulære prinsipper i produkter og tjenester for å opparbeide en sirkulær kundeportefølje. Dagens kundeportefølje må kartlegges, og en gap-analyse av produkter og tjenester bør gjennomføres for å forstå nåsituasjonen. Kompetansebygging og innovasjon innen finansnæringens produkter og tjenester er avgjørende for å levere løsninger som bidrar til å øke sirkulariteten i ulike sektorer og bransjer. Handlingspunkter:

- 4.1 Kategorisere kundene etter nivået av sirkularitet
- 4.2 Utvikle og tilby sirkulære finansprodukter og tjenester
- 4.3 Oppskalere og standardisere sirkulære finansprodukter og tjenester

Pilar 5: Tverrsektorielt partnerskap

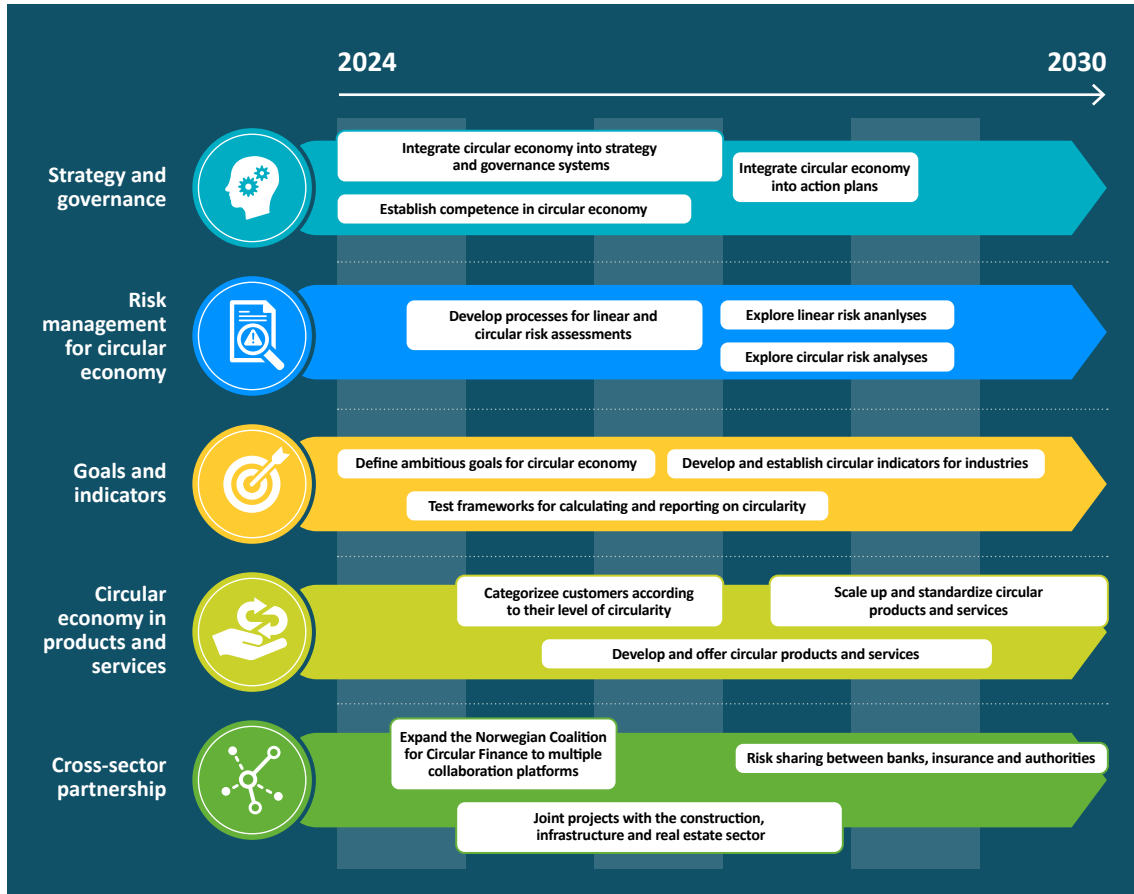

Samarbeid er sentralt i en sirkulær økonomi. Det er viktig å fortsette samarbeidet mellom bank, skadeforsikring og investeringer, med mål om å utvide Sirkulær finanskoalisjon til flere samarbeidsflater for å inkludere erfaringer fra utvalgte nøkkelindustrier. Regjeringen har etablert klimapartnerskap som en arena for strukturert dialog mellom staten og næringslivet på bransjenivå. Her bør finansnæringen være med. Handlingspunkter:

- 5.1 Utvide Sirkulær finanskoalisjon til flere samarbeidsflater
- 5.2 Felles prosjekt med bygg, anlegg- og eiendomsnæringen
- 5.3 Risikodeling mellom bank, forsikring og myndigheter

Det sirkulære veikartet, og generelt omstillingen til en sirkulær økonomi, fungerer best når regulatoriske krav, rammeverk, og insentiver, samt offentlige innkjøp og investeringer, peker i samme retning. Myndighetene kan fremskynde omstillingen ved å tilrettelegge for åpenhet, digitalisering og risikoavlastning. Avslutningsvis i veikartet har vi inkludert en liste med konkrete anbefalinger til myndighetene, betraktet som et vesentlig skritt for å realisere veikartetets fulle potensial.

Executive summary

The financial industry plays a crucial role in the transition to a circular economy by redirecting capital towards sustainable and circular activities. The Circular Finance Industry Roadmap 2.0 is meant to inspire banks, insurance companies, and investment companies in this transition.

The roadmap acknowledges that there is no fixed procedure for how the finance industry should integrate the circular economy into its operations and emphasizes that much of this work is still in development. Therefore, it primarily sets a direction for the work, providing flexible frameworks for each actor to develop their approach

to achieve the goal. The roadmap is structured around five pillars and a series of action points to guide the way, complemented by examples from other financial institutions.

The roadmap is designed to align with existing sustainability initiatives, and its structure is inspired by the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and associated standards such as the European Sustainability Reporting Standards (ESRS), the Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), and the Task Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD).

Pillar 1: Strategy and governance

The financial industry is recommended to integrate the circular economy into its strategy and governance systems, closely linking it to other existing strategies on climate and nature. This provides a clear direction and common understanding to prioritize financial products and services that support a circular economy. Governing documents should define goals, plans, and actions. It is also recommended to involve the board of directors and management. Building competence and fostering innovation within the organization are necessary to ensure circular practices. Action points:

- 1.1 Integrate circular economy into strategy and governance systems
- 1.2 Integrate circular economy into action plans
- 1.3 Establish competence in circular economy

Pillar 2: Risk management for circular economy

The finance industry should develop processes to identify, assess, and manage both linear and circular risks for clients, products and services.

To succeed, it is crucial that the assessment of linear and circular risks is treated equally with other types of risks such as climate and nature risks, as well as traditional risks like credit risk and market risk. Action points:

- 2.1 Develop processes for linear and circular risk assessments
- 2.2 Explore linear risk analyses
- 2.3 Explore circular risk analyses

Pillar 3: Goals and indicators

The financial industry should establish ambitious goals that provide direction for their work on the circular economy. These goals should be supported by qualitative and quantitative indicators for reporting to management, employees, shareholders, and society, and serve to measure progress relative to the current situation. This may include goals for portfolio composition and customer engagement, as well as impact goals. Goals and indicators are also essential in the development of circular financial products and services. Action points:

- 3.1 Define ambitious goals for the circular economy
- 3.2 Test frameworks for calculating and reporting on circularity
- 3.3 Develop and establish circular indicators for industries

Pillar 4: Circular economy in products and services

The financial industry should integrate circular principles into products and services to build a circular customer portfolio. The customer portfolio needs to be screened, and a gap analysis of current

products and services must be conducted to understand the current situation. Competence-building and innovation in products and services are crucial to delivering solutions that meet the needs of various sectors and industries. Action points:

- 4.1 Categorize customers according to their level of circularity
- 4.2 Develop and offer circular products and services
- 4.3 Scale up and standardize circular products and services

Pillar 5: Cross-sector partnership

Collaboration is central in a circular economy.

It is important to continue the collaboration between banking, insurance, and investment sectors, with a focus on expanding the The Norwegian Coalition for Circular Finance to more collaborative platforms to include experiences from selected key industries. The government has established climate partnerships as a forum for structured dialogue between the state and the business sector at the industry level. The financial industry should participate in these partnerships. Action points:

- 5.1 Expand the Norwegian Coalition for Circular Finance to multiple collaborative platforms
- 5.2 Joint projects with the construction, infrastructure, and real estate sector
- 5.3 Risk-sharing between banks, insurance, and authorities

The circular roadmap, and the transition to a circular economy, work best when regulatory requirements, frameworks, incentives, as well as public procurement and investments, all point in the same direction. Authorities can accelerate the transition by facilitating transparency, digitalization, and risk mitigation. Finally, in the conclusion of the roadmap, we have therefore included a list of concrete recommendations to the authorities, considered a crucial step in realizing the full potential of the roadmap.

About this project: The Norwegian Coalition for Circular Finance is a collaborative platform where participants from banking, insurance, and investment sectors build expertise to develop circular products, services, and tools aligned with climate and environmental goals, as well as new circular regulations such as the EU Taxonomy and the new reporting directive, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). The Circular Finance Coalition was established by Circular Norway in collaboration with knowledge partners Finansforbundet and the World Wide Fund for Nature (WWF). Participants from the financial industry include DNB, SpareBank1, Sparebanken Sør, Tryg, and Fremtind.

1

Innledning

Sirkulær økonomi er et verktøy for å lykkes med klima- og miljømål, sikre forsyningssikkerhet av råmaterialer og skape nye arbeidsplasser. Finansnæringen spiller en nøkkelrolle i å vri kapital fra lineære verdikjeder til sirkulære verdikjeder.

Finansnæringen som pådriver for en sirkulær økonomi

Den globale og norske økonomien beskrives som «lineær», da den hovedsakelig er basert på utvinning av råmaterialer, produksjon, bruk og kast. Ressursforbruket er mer enn tredoblet de siste 50 årene, og dette er den viktigste årsaken til klimaendringer, forurensning og tap av biologisk mangfold.¹ Klima- og naturkrisen er en lineær krise, og vi har allerede overskredet flere av planetens tålegrenser.^{2,3,4}

Sirkulær økonomi kan bidra til å skape et samfunn og økonomisk system der avfall og forurensning elimineres, produkter designes for gjenbruk, reparasjon eller ombruk, og naturens økosystemer regenereres.⁵ I dag er den globale sirkulariteten kun 7,2 prosent, mens norsk økonomi er 2,4 prosent sirkulær.^{6,7,8} En omstilling til sirkulær økonomi krever at myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn retter oppmerksomheten mot strukturer som er innvevd i dagens lineære system, som for eksempel regelverk og forretningsmodeller.⁹ Sirkulær økonomi er da et nødvendig verktøy for å nå ulike klima-, miljø- og sosiale mål (Figur 1), og det er estimert at sirkulær økonomi kan gi en økt global verdiskapning på om lag 4,5 milliarder dollar innen 2030.^{10,11}

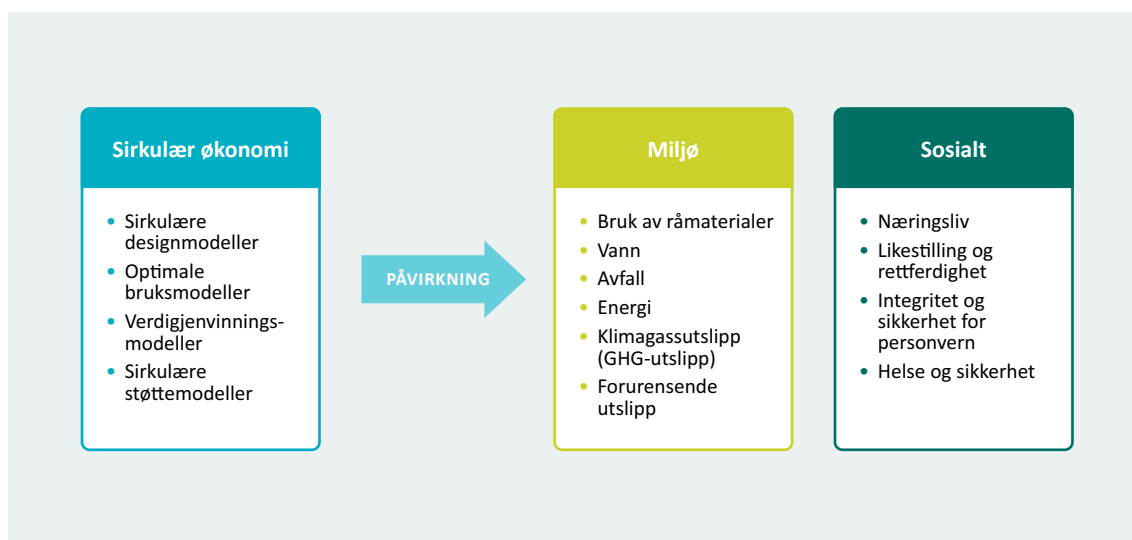
EU's grønne giv (Green Deal) er utviklet for at Europa skal lykkes med nettonullutslipp i 2050, og i dag utvikler EU en mengde regelverk og tiltak for å støtte opp under dette målet. Rammeverk for bærekraftig finans

(Sustainable Finance Framework) er et av disse. EU påpeker at omstillingen til et nettonullsamfunn i 2050 må skje i samarbeid med privat næringsliv. EU vektlegger at finansnæringen inkluderer ressurseffektivitet og sirkulære forretningsmodeller i sine produkter og tjenester. I Norge utarbeidet regjeringen en strategi for sirkulær økonomi i 2021, og i 2024 kom handlingsplan for en sirkulær økonomi.^{12,13}

Norsk finansnæring må intensivere innsatsen for å utvikle sirkulære produkter og tjenester. Veikart for sirkulær finansnæring 2.0, som bygger videre på veikartet *Finansnæringens rolle som pådriver i sirkulær økonomi* (2022), er ment å være en inspirasjon for denne omstillingen.¹⁴ Tilsvarende veikart har blitt utarbeidet i Nederland i 2022 og Norden i 2023.^{15,16} Det nye norske veikartet presenteres av initiativtakerne til Sirkulær finanskoalisjon. Deltakerne fra bank, forsikring og investeringer har bidratt med faglige innspill til veikartet, og vil gjøre sine respektive vurderinger av hvordan relevante punkter kan integreres i videre arbeid.

Nå-situasjonen for den europeiske finansnæringen

Enkelte europeiske finansinstitusjoner har de siste ti årene arbeidet kunnskapsbasert og målrettet for å utforske sirkulære muligheter, også takket være en tydeligere satsing fra EU.¹⁴ Banker som Intesa Sanpaolo, ING, Rabobank, ABN Ambro og BNP Paribas har utviklet nye

Figur 1 Sirkulær økonomi har påvirkning på klima-, miljø- og sosiale mål. Sirkulær økonomi er i denne illustrasjonen kategorisert i henhold til de fire kategoriene i Europakommisjonens Categorisation system for a circular economy som omtales senere i dette kapittelet.

Kilde: Principles for Responsible Banking (PRB). Guidance on Resource Efficiency and Circular Economy Target Setting.

produkter, tjenester, indikatorer og kompetanse for å utnytte mulighetene som en sirkulær økonomi skaper. Skadeforsikringsselskaper som AXA har utviklet nye sirkulære tjenester som peer-to-peer sharing, og Munich RE tilbyr for eksempel forsikring for å redusere risiko knyttet til innovasjon og teknologiutvikling. Investeringer, pensjon og kapitalforvaltning ser en rask vekst i antall investeringsfond og aksjefond med vekt på sirkulær økonomi, inkludert fond fra virksomheter som BlackRock, BNP Paribas, Credit Suisse og Goldman Sachs.^{17,18} En lignende trend kan sees for private markedsfond som investerer i sirkulær økonomi, inkludert risikokapital og private equity.¹⁶

Nå-situasjonen for den norske finansnæringen

Norsk finansnæring er i en tidlig fase av den sirkulære omstillingen, og de politiske rammene er fortsatt svake sammenlignet med EU. For å øke forståelsen for nåsituasjonen i norsk finansnæring ble det gjennom Sirkulær finanskoalisjon gjennomført en spørreundersøkelse i januar 2024, som omfattet 20 virksomheter fra finansnæringen: 13 banker, tre forsikringsselskaper, og fire investorer. Nedenfor presenteres et utvalg av svarene, mens hele spørreundersøkelsen er gjengitt i Appendix A.

Finansnæringen ser seg selv som en sentral pådriver for omstillingen til en sirkulær økonomi, men det er behov for å etablere mål og forankre arbeidet blant ledere

- 85 prosent av virksomhetene sier at finansnæringen er en sentral pådriver for en sirkulær økonomi.
- 35 prosent av virksomhetene har integrert sirkulær økonomi som en sentral komponent i sin strategi.
- 55 prosent mangler konkrete mål for sirkulær økonomi.
- 60 prosent av virksomhetene sier at sentral forankring i ledelse, strategi og målsetning er viktig for at virksomheten integrerer sirkulær økonomi i større grad enn i dag.

Det er behov for å bygge kompetanse innenfor sirkulær økonomi

- 45 prosent av virksomhetene har ikke gjennomført noen form for obligatorisk opplæring innenfor sirkulær økonomi.
- 25 prosent tilbyr opplæring for utvalgte avdelinger.
- 60 prosent av virksomhetene påpeker at de ser behovet for kompetansehevende tiltak som foredrag, workshops, og e-læring.

Det er behov for å utvikle sirkulære produkter og tjenester

- 35 prosent av virksomhetene tilbyr sirkulære produkter og tjenester til kundene, som for eksempel sirkulære lån og reparasjonstjenester. Hovedvekten av tilbudene kommer fra skadeforsikring.

EUs taksonomikrav er viktig, men det norske arbeidet er i en tidlig fase

- 50 prosent sier at de ikke har integrert EUs taksonomikrav for sirkulær økonomi inn i virksomhetens produkter og tjenester.
- 25 prosent sier at prosessen med å integrere kravene er i gang.
- 70 prosent sier at de ikke etterspør sirkulær relatert rapportering fra deres kunder.

Det er behov for bedre data, samarbeid og insentiver

- 85 prosent har behov for gode verktøy for å måle sirkularitet
- 75 prosent trenger bedre datagrunnlag
- 75 prosent etterlyser insentiver fra myndighetene som skaper bedre konkurransegrunnlag for sirkulære forretningsmodeller

Det er enighet om at integrering av sirkulær økonomi i styring og strategi er essensielt, men resultatene i undersøkelsen viser et gap mellom ambisjoner og konkrete tiltak. Selv om finansnæringen er bevisst på behovet for økt kompetanse, trengs det flere opplæringstiltak. Svarene viser at finansnæringen etterspør kompetanse i avdelingene med kundekontakt, som kunderådgivere, i tillegg til styret, konsernledelsen, bærekraftsansvarlige, forretningsutviklere, innkjøp, drift, IT og risikostyring.

Mange norske banker tilbyr grønne lån. Undersøkelsen viser imidlertid at det bare er noen få banker som har produkter og tjenester som støtter sirkulære løsninger, for eksempel grønne eller bærekraftslinkede lån og obligasjoner med sirkulære komponenter eller reparasjonstjenester. Forsikringsselskapene oppgir at de tilbyr sirkulære forsikringsløsninger som innebærer reparasjon og gjenbruk ved skade. Investeringselskapene nevner blant annet at deres porteføljeselskaper vurderer fremdrift av sirkulære løsninger og grønne prosjekter.

Sirkulære produkter og tjenester i den norske finansnæringen har fått økende oppmerksomhet.¹⁴ Banker som DNB, Sparebanken Sør og Sparebank 1, og skadeforsikringsselskaper som Fremtid, Tryg og Gjensidige har engasjert seg i å utvikle eller er i prosesser med å utvikle sirkulære produkter og tjenester. Dette markerer en positiv trend. Samtidig er det viktig å merke seg at disse produktene og tjenestene er i en tidlig fase.

Verdiskapning i en sirkulær økonomi

Det har blitt utviklet mange ulike rammeverk og kategoriseringssystemer for sirkulær økonomi. Dette veikartet viser til rammeverket «Value Hill».¹⁹ I forbindelse med dette veikartet kan Value Hill brukes av finansinstitusjoner for å se nærmere på hvordan en bedrift kan omstille seg til en mer sirkulær forretningsmodell og likevel skape finansiell verdi. Dette rammeverket ble benyttet når Europakommisjonen utarbeidet *Categorisation system for a circular economy* som et viktig utgangspunkt for utvikling av de sirkulære kriteriene i EUs taksonomi.²⁰ Rammeverket blir også anbefalt i European Sustainability Reporting Standards 5 (ESRS 5), og av Principles for Responsible Banking (PRB) sin «Guidance on Resource Efficiency and Circular Economy Target Setting».¹⁰

Value Hill visualiserer de tre livssyklusstadiene av et produkt: før-bruk, bruk og etter-bruk. Rammeverket viser hvordan verdi kan tilføres produktet i tidlig fase, deretter hvilke sirkulære strategier som kan benyttes i og etter bruksfasen. Dagens lineære forretningsmodeller er vanligvis salgsorienterte, og inntektene kommer hovedsakelig fra å selge så mange produkter som mulig. Dette skaper insentiver for korte produktlivssykluser for å kontinuerlig selge nye produkter. Value Hill kan tas i bruk som verktøy i dialog og utforming av kriterier til finansielle produkter.

Denne livssyklusen er illustrert i figur 2a. Før-bruksfasen, hvor verdien legges til mens produktet utvikles (venstre oppoverbakke). Den andre fasen er i-bruksfasen, illustrert ved at produktet når toppen av bakken og produktets verdi er maksimal, men etter en relativt kort levetid ødelegges verdien raskt, og i den tredje fasen, etterbruksfasen, mister produktene verdi, illustrert ved at det beveger seg raskt nedover.

Sirkulære virksomheter har som mål å beholde et produkts tilførte verdi så lenge som mulig, om ikke for alltid. Verdien legges til mens produktet beveger seg «oppover», og sirkulære strategier holder produktet på sin høyeste verdi (toppen av bakken) så lenge som mulig. Produktene er designet for lang levetid, og egnet for vedlikehold, oppgraderinger og reparasjon, slik at ressursbruken bremses, og brukerfasen til produktet forlenges. Når et produkt er klart for å starte sin nedoverbakke reise, gjøres dette så sakte som mulig slik at de nyttige ressursene fortsatt kan være til tjeneste for andre systemer (Figur 2b). Europakommisjonens *Categorisation system for a circular economy* er delt i fire grupper:

Sirkulære design og produksjonsmodeller: Sirkulært design forlenger bruksfasen og øker ressurseffektiviteten. De valgene som tas under designfasen vil innvirke på hele livsløpet. Produktene kan for eksempel designes for å vare lenger, være enkle å vedlikeholde, reparere, modulære, gjenbruke, oppgradere og resirkulere.

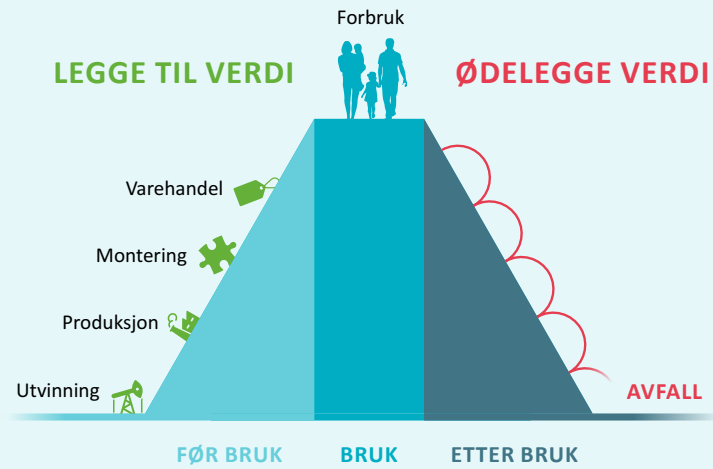
Sirkulær bruk og optimale bruksmodeller: I bruksfasen er målet å øke bruksfrekvensen, ivareta og forlenge levetiden på det som allerede er produsert ved å forlenge bruken av et produkt gjennom for eksempel vedlikehold, reparasjon, utleie, gjenbruk, og slik øke verdien.

Sirkulære verdigjenningsmodeller: Å sikre verdi etter avsluttet bruk gjennom å bruke avfall som en ressurs, og ved å øke gjenvinning og resirkulering av produkter og materialer etter bruk, kan disse ressursene benyttes som innsatsfaktorer i nye produkter.

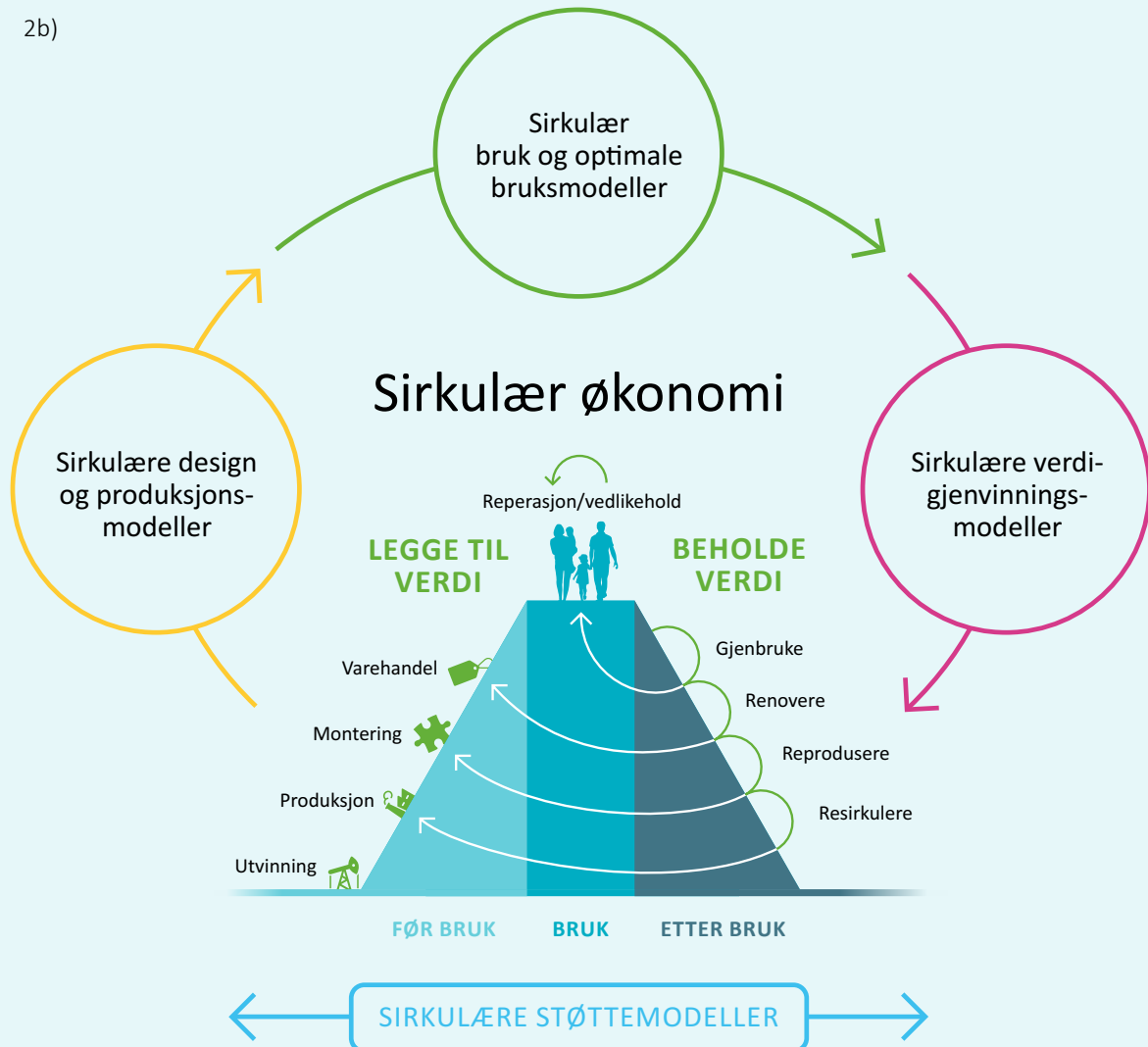
Sirkulære støttemodeller: Støttemodellene inkluderer utvikling og bruk av teknologi som støtter, muliggjør og tilrettelegger for sirkulære forretningsmodeller. Den gruppen har derfor indirekte virkninger ved å muliggjøre endringer i de tre andre gruppene, for eksempel gjennom apper for deling av produkter, informasjon for å muliggjøre bruk av resirkulerte materialer, og så videre.

2a)

Lineær økonomi

2b)

Figur 2 Value Hill viser produkts livsfaser: før bruk, bruk og etter bruk. a) Lineær økonomi, b) Sirkulær økonomi med fire kategorier som hjelper virksomheter med å plassere seg på Value Hill.

2

Bærekraftig finans i et Europeisk perspektiv

EUs rammeverk for bærekraftig finans skal bidra til å vri kapital mot bærekraftige investeringer. EUs taksonomi, CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) og SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) utgjør de tre viktigste reguleringsrammene for å kanalisere kapital til sirkulære aktiviteter.

Europas grønne giv

I 2019 innførte EU Green Deal, EUs Grønne giv, med mål om å redusere klimagassutslipp med 55 prosent innen 2030, og oppnå klimanøytralitet innen 2050, samt sørge for at forbruket av ressurser skal være innenfor planetens tålegrenser. Sirkulær økonomi er en avgjørende forutsetning for å klare dette.

I 2020 la EU frem den andre handlingsplanen for sirkulær økonomi. Det er planlagt og varslet en rekke regelendringer innenfor batterier og kjøretøy; elektriske og elektroniske produkter; emballasje; tekstiler; plast; mat og næringsstoffer og bygg og byggevarer. Sentralt i den grønne given er vektleggingen av bærekraftig finans, Sustainable Finance Framework, som tar sikte på å innpasse bærekraftsfaktorer på flere nivåer av økonomien.²¹ Dette rammeverket inkluderer implementeringen av nye EU-regler for selskapers transparens, hvor de mest sentrale er EUs Taksonomi, CSRD og SFDR.²²

EUs Taksonomi

EUs taksonomi er et klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk aktivitet, som bygger på seks miljømål. For at en aktivitet skal defineres som bærekraftig, må den bidra vesentlig til oppnåelsen av minst ett av disse miljømålene, og samtidig ikke ha betydelig negativ innvirkning på de øvrige fem miljømålene. I tillegg må aktiviteten oppfylle minstekrav for sosiale forhold. De seks miljømålene er:

1. Begrensning av klimaendringene
2. Klimatilpasning
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av marine ressurser
4. Omstilling til en sirkulær økonomi
5. Forebygging og bekjempelse av forurensning
6. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer

Loven om bærekraftig finans som gjennomfører EUs taksonomiforordning i norsk rett, trådte i kraft 1. januar 2023. Europakommisjonen fastsatte 27. juni 2023 en delegert rettsakt med kriterier for aktiviteter som skal bidra i omstillingen til en sirkulær økonomi. Kriteriene omfatter aktiviteter innenfor produksjon av plast-emballasje og elektriske produkter, vannforsyning, avløp og avfallsbehandling, byggearbeid, IT--tjenester og kommunikasjon og annen tjenesteyting som reparasjon og salg av brukte materialer/varer med mer. Kriteriene ble innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i forskrift i februar 2024.

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Bærekraftsdirektivet, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), etablerer en standardisert ramme for rapportering av ikke-finansielle data. CSRD vil erstatte Non-Financial Reporting Directive (NFRD), og vil utvide omfanget av selskaper som er underlagt obligatorisk rapportering.

CSRD og den tilhørende rapporteringsstandard, ESRS (European Sustainability Reporting Standards), har et bredt bærekraftsperspektiv. ESRS består av tolv standarder, der den femte, E5, omhandler ressursbruk og sirkulær økonomi. De andre miljøstandardene omhandler; E1 (klima), E2 (forurensning), E3 (vann og marine ressurser) og E4 (biologisk mangfold og økosystemer).

Ved innføring av CSRD pålegges det å rapporteres i tråd med kravene i standarden ESRS. En betydelig forskjell fra NFRD er at CSRD integrerer konseptet dobbel vesentlighetsanalyse. Dette konseptet kan oppsummeres med krav om at virksomheten må rapportere om påvirkning på omgivelsene (vesentlig påvirkning), men også beskrive hvordan ulike bærekraftstema påvirker virksomhetens økonomiske resultater (finansiell vesentlighet). ESRS krever at rapporteringen er forståelig, relevant, sammenlignbar og etterrettelig. I tillegg krever standarden at virksomhetene rapporterer på risikofaktorer, muligheter og konsekvenser.

ESRS E5 setter kravene for ressursbruk og sirkulær økonomi og er bygget opp på følgende måte:

- E5-1: Retningslinjer knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi
- E5-2: Handlinger og ressurser knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi
- E5-3: Mål knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi
- E5-4: Ressurstilførsel (in-flows)
- E5-5: Ressursutgang (out-flows)
- E5-6: Forventede økonomiske effekter (risikoer og muligheter) fra materialressursbruk og sirkulær økonomi.

Får å kunne rapportere på sirkulær økonomi er det nødvendig med verdikjededata, og det forventes at behovet for rapportering fra større selskaper vil påvirke deres leverandører, partnere, investorer og kunder, inkludert flere selskaper utenfor EU. CSRD krever at bærekraftsrapporteringen skal attesteres, og at revisor skal avgi en attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapporteringen.

I tillegg fastsetter CSRD at alle opplysninger skal offentliggjøres i et digitalt, maskinlesbart format.²² ESRS E5 samhandler med andre ESRS og reflekterer sammenhengen mellom ressursbruk og andre miljømessige påvirkninger.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

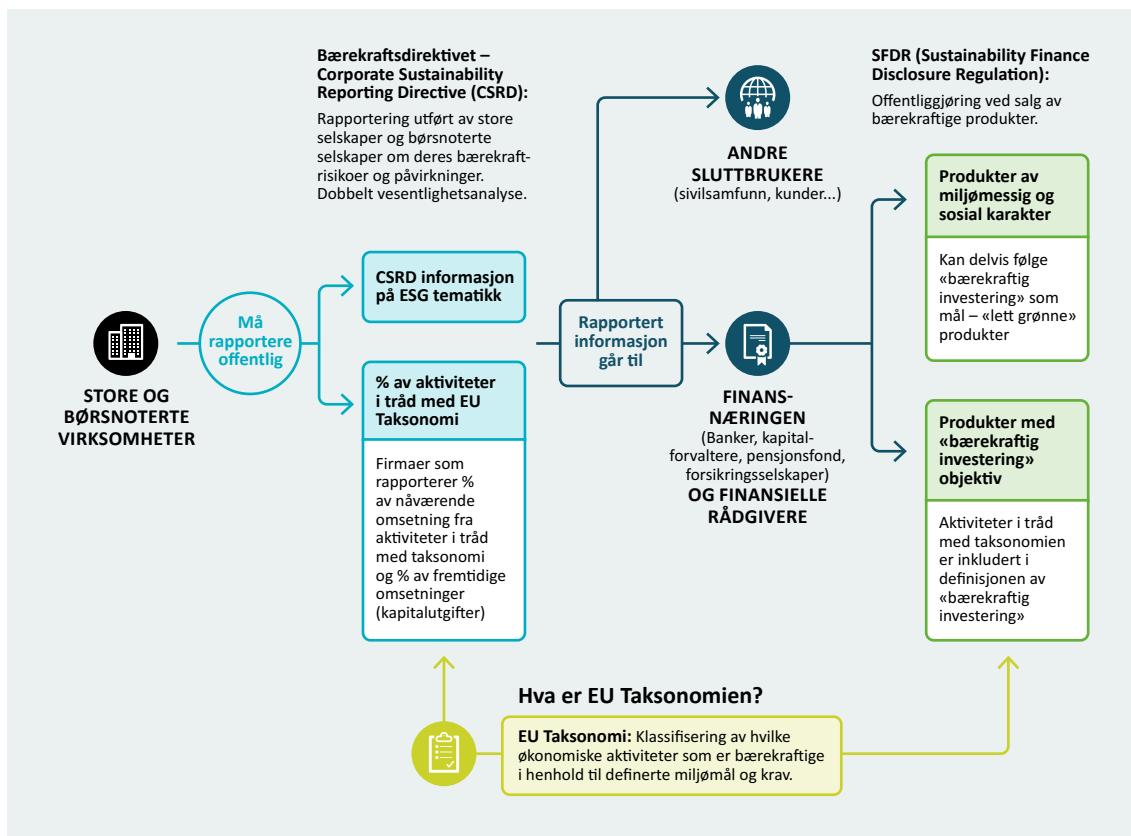
Offentliggjøringsforordningen, Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR),²² er et sett med regler som krever at finansmarkedets deltakere gir informasjon om hvordan de håndterer negative miljømessige og sosiale påvirkninger, og risikoer ved investeringene sine. Ved å øke transparens, er hensikten med SFDR å vise investorer og allmennheten i hvilken grad selskaper eller produkter oppfyller bærekraftige retningslinjer. SFDR har to nivåer: produktrelaterte opplysninger og enhetsrelaterte opplysninger. Under SFDR må selskaper oppgi såkalte PAI (Principal Adverse Impacts)-indikatorer (hovedsakelige ugunstige virkninger på bærekraft) som etablerer bærekraftsfaktorer for investeringsbeslutninger. Forordningen trådte i kraft i EU i mars 2021.

Relasjonen mellom EUs taksonomi, CSRD og SFDR

EUs Taksonomi, CSRD og SFDR er nært knyttet til hverandre, og EUs taksonomien gir et klassifiseringssystem

for bærekraftige økonomiske aktiviteter som anvendes innenfor CSRD og SFDR (Figur 3).^{23,24} Nøkkeltall og informasjon basert på EUs taksonomi integreres i CSRD-rapporten, da CSRD krever at selskaper publiserer bærekraftsmetrikk om økonomiske aktiviteter blant annet den EU taksonomi-tilknyttede andelen av omsetningen, kapitalutgifter (CapEx) og driftsutgifter (OpEx) som er generert av økonomiske aktiviteter.

Videre er CSRD relevant for SFDR fordi det gir en del av informasjonen som skal offentliggjøres i SFDR-rapporten. CSRD krever rapportering i overensstemmelse med ESRS 5, og at virksomheter offentliggjøre informasjon om for eksempel bruk av jomfruelige materialer eller avfallsproduksjon. Dette er informasjon som kan benyttes av ulike aktører i finansmarkedene når de skal ta investeringsbeslutninger. I tillegg må virksomheter berørt av SFDR også publisere taksonomibaserte opplysninger om finansielle bærekraftsprodukter. Dette gjelder for finansielle produkter som har full eller delvis målsetning om å gjøre «bærekraftige investeringer». Dermed må virksomhetene i finansnæringen oppfylle SFDRs rapporteringskrav.

Figur 3 Relasjonen mellom EU taksonomi, CSRD og SFDR. Illustrasjonen er hentet fra EU.

3

Veikart for sirkulær finansnæring 2.0

Veikart for sirkulær finansnæring 2.0 skal inspirere bank, skadeforsikring og investeringer i omstillingen til en sirkulær økonomi. Formålet med veikartet er å definere en langsiktig retning og konkretisere tiltak som bidrar til at finansnæringen utvikler sirkulære produkter og tjenester.

Oppbygningen av veikartet

Veikart for sirkulær finansnæring 2.0 inneholder et sett med handlingspunkter som finansinstitusjoner kan gjennomføre for å forankre sirkulær økonomi i deres strategier, risikostyring, mål, produkter og tjenester. Veikartet er strukturert rundt fem pilarer, hvor de fire første retter seg mot internt arbeid i den enkelte finansvirksomhet, mens det femte setter søkelys på samarbeid i finansnæringen (Figur 4):

Pilar 1: Strategi og styring

Pilar 2: Risikostyring for sirkulær økonomi

Pilar 3: Mål og indikatorer

Pilar 4: Sirkulær økonomi i produkter og tjenester

Pilar 5: Tverrsektorielt partnerskap

Veikartet er designet slik at det skal være lett å se sammenhengen med bærekraftsinitiativ som for eksempel CSRD, og standarden ESRS 5 (se beskrivelse i kapittel 2). Første steg når en finansinstitusjon eller andre foretak skal komme i gang med CSRD-arbeidet, er å gjennomføre en dobbel vesentlighetsanalyse. Mange finansaktører og deres kunder vil da ende opp med at ressursbruk og sirkulær økonomi (ESRS 5) er vesentlig for deres virksomhet. Strukturen til veikartet stemmer også overens med de fire søylene til Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) og Task Force on Nature-related Financial Disclosures.²⁵ TCFD og TNFD er to internasjonale rammeverk som veileder både ikke-finansielle og finansielle selskaper i å vurdere og rapportere på deres klima- og naturrisikoer. Appendiks B oppsummerer veikartet, med eksempler fra ESRS 5 og eksempler som støtter oppunder aktivitetene.

Figur 4 De fem pilarene i Veikart for sirkulær finansnæring 2.0. Finansnæringen kan vær med på å vri kapitalen til sirkulære løsninger.

PILAR 1: Strategi og styring**HANDLINGSPUNKT VEIKART****1.1 Integreere sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer**

- > Søke støtte fra styret og ledelse
- > Vurdere strategiske implikasjoner
- > Inkludere interessenter i hele verdikjeden

1.2. Integreere sirkulær økonomi i handlingsplaner

- > Vurdere omfang og prioriteringer
- > Definere tidshorisonter (kort, mellomlang, lang)
- > Beskrive tydelige ansvar og incentivstrukturer

1.3. Etablere kompetanse på sirkulær økonomi

- > Bygge kompetanse (styret, ledelsen, risikoavdelingen, produktutviklere og kunderådgivere)
- > Allokere ressurser til kompetansebygging

1.1. Integreere sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer

Virksomheten bør inkludere sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer for å sikre at det blir sett som en integrert del av virksomhetens arbeid. En strategi for sirkulær økonomi kan fungere som en rettesnor, gi et klart formål, og bidra til å forenkle koordineringen av tiltak rettet mot sirkulære mål. Både styret og toppledelsen bør engasjeres for å sikre støtte i hele organisasjonen.¹⁰ Det må sikres at strategiske implikasjoner er forstått, og at investorer og interessenter får relevant informasjon (Boks 1.1).

Når en finansvirksomhet skal rapportere i tråd med sirkulær økonomi i ESR5 E5, må retningslinjer knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi dokumenteres. Ved utformingen av retningslinjer anbefales det i ESR5 E5 at virksomheten vurderer dokumentet *Categorisation*

system for the circular economy (se kapittel 1 og Figur 2), i tråd med de ni reduksjonsstrategiene (9-R): refuse, rethink, reduce, re-use, repair, refurbish, remanufacture, repurpose and recycle. Både Rabobank og ABN AMRO bruker aktivt 9-R rammeverket for å definere sirkulære forretningsmodeller i utlåns-vurderinger og i sin kommunikasjon med kunder.

1.2. Integreere sirkulær økonomi i handlingsplaner

Når de strategiske prioriteringene for sirkulær økonomi er etablert, må finansvirksomhetene utvikle en handlingsplan for å implementere strategien. Handlingsplanen bør inneholde klare økonomiske planer på kort, mellomlang og lang sikt. Finansvirksomheten bør tydelig fastsette ansvar for ulike deler av implementeringen, herunder kompetansebygging, produkt- og tjenesteutvikling, samt rapportering. Det er også viktig å etablere en kultur som støtter omstillingen til en sirkulær økonomi.

Samtidig bør virksomheten aktivt engasjere alle relevante interessenter i verdikjeden. Tydelige kommunikasjonsstrategier bør benyttes for å forklare behov, interessentenes rolle, hvordan de kan bidra, og hvordan de kan dra nytte av det sirkulære arbeidet.

Omstillingen til sirkulær økonomi påvirker ulike aspekter av virksomheten, derfor er koordinering og samarbeid på tvers av ulike områder, som produktutvikling, risikostyring, markedsføring, salg og økonomi avgjørende. Dette innebærer utvikling av konkrete tiltak for å sikre forståelse av prinsippene for sirkulær økonomi, og integrering av de strategiske prioriteringene i hele organisasjonen.

1.3. Etablere kompetanse på sirkulær økonomi

Finansnæring må investere i kompetanseutvikling om regulatoriske krav, risikohåndtering, nye sirkulære forretningsmodeller, markedsbehov og kundekrav.

Det er spesielt viktig å gi opplæring til styret, ledelsen, risikoavdelingen, innkjøpsavdelingen, produktutviklere og ansatte som håndterer kunder. Både Intesa Sanpaolo

**BOKS 1.1
INTESA SANPAOLO**

🔗 I 2015 begynte sirkulær økonomi å få strategisk fotfeste hos Intesa Sanpaolo. Gjennom et partnerskap med Ellen McArthur Foundation (EMF) ble det lagt et grunnlag for integrering av sirkulær økonomi i bankens strategi, produkter og tjenester. Det medførte endring i kultur, opplæring og utvikling av en ny strategi. Sirkulær økonomi sees som en sentral driver for å nå klima- og miljømål.

Mellom 2018 og 2021 ble sirkulær økonomi en del av bankens forretningsplan, med betydelig utvidelse av tjenester som støttet omstillingen. I nåværende forretningsplan (2022-2025) er sirkulær økonomi en av bankens fire hovedpilarer. Toppleidens støtte har vært avgjørende for den omfattende integrering av sirkulær økonomi i bankens strategi, produkter og tjenester.

og ABN AMRO bank har opplæringsprogrammer på tvers av ulike avdelinger i banken. For eksempel tilbyr ABN AMRO bank e-læring om sirkulær økonomi til avdelingen som jobber med risiko. Det gjør at den sirkulære tankegangen blir en integrert del av bankens virksomhet og kundeengasjement. Rabobank, ABN AMRO og Intesa Sanpaolo har også etablert dedikerte sirkulære kompetansesentre (Boks 1.2).

En god forståelse av prinsippene bak sirkulær økonomi gir virksomhetene mulighet til å utvikle og tilby sirkulære finansielle løsninger, samt forstå risikoen knyttet til eksisterende og nye finansprodukter. Det kan inkludere sirkulære lån, investeringer eller forsikringsavtaler som fremmer gjenbruk, resirkulering og andre sirkulære tiltak. Intern kompetansebygging bidrar også til at finansinstitusjoner kan drive kunderådgeving og utviklingsarbeid.

BOKS 1.2 **SIRKULÆRE KOMPETANSESENTRER**

🔗 **Circular Business Desk (Rabobank):** I 2015 startet Rabobank opp Circular Business Desk, et team av spesialister som bidrar med ekspertise intern og eksternt på finansiering og nettverk knyttet til sirkulære forretningsmodeller. Teamet involverer seg både i startups, scale-ups og etablerte sirkulære selskaper. Rabobank kobler også sirkulære gründerbedrifter med eksterne potensielle partnere til sirkulære virksomheter for å bidra til å redusere risiko, støtte opp og ta del i vekstfasen.

Circl (ABN AMRO): Circl ble åpnet av ABN AMRO som et banebrytende senter for sirkulær økonomi i 2017. I dag er Circl et virtuelt knutepunkt for kunnskap, innovasjon og samarbeid for en sirkulær økonomi. Her kobler ABN AMRO ekspertise, vitenskap, politikk og bruker Circl som et vitenskapelig laboratorium for å teste og implementere nye sirkulære forretningsmodeller og bærekraftige praksiser.

Circular Economy Lab (Intesa Sanpaolo): Circular Economy Lab er et innovasjonsinitiativ som ble opprettet i 2018 av Cariplo Fondazione og Intesa Sanpaolo. Formålet er å bidra til å gjøre den italienske økonomien mer konkurransedyktig gjennom omstilling til en sirkulær økonomi. Gjennom forskning, partnerskap og innovasjon arbeider Circular Economy Lab med å integrere prinsippene for sirkulær økonomi i tjenester og strategier. Labben fungerer som et samlingspunkt for å utvikle bærekraftige løsninger, styrke partnerskap og bidra til overgangen til en mer sirkulær økonomi.

PILAR 2: Risikostyring for sirkulær økonomi

HANDLINGSPUNKT VEIKART

2.1 Utarbeide prosesser for lineær og sirkulær risikostyring

- > Identifisere hensiktsmessige risikostyringsprosesser
- > Integrasjon i overordnede risikosystemer

2.2 Utforske lineære risikoanalyser

- > Vurdere ulike typer risikoanalysemetoder (scenariobasert analyse)
- > Oppstrøms- og nedstrøms-verdikjeder
- > Påvirkning, risiko og muligheter

2.3 Utforske sirkulære risikoanalyser

- > Vurdere ulike typer risikoanalysemetoder (scenariobasert analyse)
- > Oppstrøms og nedstrøms-verdikjeder
- > Påvirkning, risiko og muligheter

2.1 Utarbeide prosesser for lineær og sirkulær risikostyring

Risikostyring er en sentral del av finansnæringens samfunnsoppdrag, og en viktig faktor for å ivareta stabilitet og langsiktig vekst. Generelt kan risiko forstås som effekten usikkerhet har på virksomhetens mål.²⁶ Finansnæringens risikotilnærming bør integrere lineær- og sirkulærrisiko, som er sterkt knyttet klima- og naturrisiko.²⁷ Det er imidlertid få finansielle virksomheter som tar hensyn til risikoen ved å forbli i en lineær økonomi, eller den risikoen det medfører å omstille seg til en sirkulær økonomi.

Lineær risiko oppstår når en virksomhet benytter knappe og ikke-fornybare ressurser, prioriterer salg av nye produkter med kort levetid, innoverer for lineære forretningsmodeller og unnlater å optimalisere ressursbruken.^{12,28} Sirkulær risiko er knyttet til usikkerhet rundt sirkulære forretningsmodeller og markedene for disse forretningsmodellene.

Disse faktorene vil påvirke virksomhetens konkurransekraft, muligheter og framtid. Virksomheter som har gode rutiner for risikostyring vil ha bedre beslutningsstøtte, og dermed færre overraskelser.²⁹ Finansinstitusjoner bør utvikle prosesser for å identifisere, vurdere og prioritere lineær- og sirkulærrisiko i deres beslutninger.

FYSISK RISIKO

Dette er risikoen knyttet til utarming av råmaterialer, eller uholdbar bruk og utvinning av råmaterialer.

Eksempel: Produksjon av batterier krever litium og sjeldne jordartsmetaller. Knapphet på disse kritiske råmaterialene kan medføre produksjonsstopp, med ringvirkninger i verdikjeden. Kina kontrollerer i dag verdikjedene for mange kritiske råmaterialer.

2.2 Utforske lineære risikoanalyser

Lineær risiko er den risikoen som virksomheter og myndigheter løper ved å fortsette med lineær forretningspraksis. Det innebærer en tro på forutsetninger som har vist seg å ikke være holdbare, som; 1) vi har en uendelig tilgang på rimelige, ikke-fornybare råmaterialer, og 2) manglende prising av eksternaliteter knyttet til forurensning, påvirkning på natur og klimagassutslipp.¹³

OVERGANGSRISIKO

Dette er risikoen som virksomheter står ovenfor på grunn av endringer i politikk og reguleringer, i teknologi, marked eller omdømme.

Eksempel (reguleringer): Et bygg oppfyller ikke byggeteknisk forskrift § 9-5 som peker på at «Det skal velges produkter som er egnet for ombruk og materialgjenvinning. Byggverk skal prosjekteres og bygges slik at det er tilrettelagt for senere demontering når dette kan gjennomføres innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme».

Eksempel (teknologi): Konkurrentene tar i bruk innovative, giftfrie og resirkulerbare materialer av høy kvalitet.

Eksempel (marked): Leverer ikke reparasjons- og vedlikeholdstjenester av elektroniske artikler som forbrukerne forventer.

Eksempel (omdømme): Fortsetter å ta i bruk primær (jomfruelige) materialer i stedet for å resirkulerte materialer. EU-parlamentet har vedtatt en resolusjon som går mot Norges planer om utvinning av havbunnsmineraler, og store internasjonale selskaper som Northvolt, Google, BMW, Volvo, Rivian, og finansinstitusjoner som Storebrand, Natwest, Lloyds og Credit Suisse, vil ikke ta i bruk, eller finansiere mineraler fra havbunnen.³⁰

Lineær risiko er lite hensyntatt i dagens verdi- og risikovurderinger. Hvis disse risikoene eksplisitt tas i betraktning, avdekkes mulighetene som ligger i sirkulære selskaper. Lineær risiko, kan på samme måte som klima- og naturrisiko, deles i fysisk risiko og overgangsrisiko. Et kjennetegn ved disse risikoene er at de utspiller seg på ulike måter på kort og lang sikt.

Flere analyser viser at den sirkulære økonomien har et betydelig potensial for å håndtere den lineære risikoen som virksomheter står overfor i dagens økonomiske system. Forskning om risiko- og avkastningsmål, både for gjelds- og egenkapitalaktiva, styrker for eksempel argumentet for å investere i selskaper som gjennomgår en omstilling til sirkulære forretningsmodeller.^{31,32,33} Intesa Sanpaolo har implementert nye metoder for risikovurdering og integrering av relevante aspekter ved en sirkulær økonomi i eksisterende metoder og kredittvurderingsmodeller. Integreringen av sirkulær økonomi i risikovurderingsprosesser gjør det mulig for Intesa Sanpaolo å vurdere sirkulære forretningsmodeller, og risikoene knyttet til lineære forretningsmodeller på en mer treffsikker måte (Boks 2.1). Finansnæringen i Norge bør utvikle og integrere lineære risikoanalyser.

2.3 Utforske sirkulære risikoanalyser

Risikoen i nyskapende sirkulære forretningsmodellen blir ofte sett på som høy fordi tilnærmingen innebærer en annen måte å drive forretning på. Sirkulære produkter kan for eksempel ha høyere oppstarts- og produksjonskostnader, og ved leietjenester kommer inntektene inn langsommere. Når du selger et produkt i dag, mottar du inntektene umiddelbart. Hvis du derimot velger å leie ut produktet vil inntjeningen komme over en lengre tidshorison. Dette vil for eksempel ha en innvirkning på skadeforsikring, som skal forsikre produktet under bruk for flere ulike brukere.

Sirkulære forretningsmodeller fordeler risiko på en annen måte i forhold til tradisjonelle modeller, og det krever koordinering mellom aktørene i verdikjeden. Dette kan for eksempel vise seg ved mange små transaksjoner mellom brukere som betaler for individuelle tjenesteeenheter, noe som kan medføre høyere administrasjonskostnader knyttet til håndtering, produktstrøm og informasjonsflyt.

For å reflektere dette, må finansinstitusjoner tilpasse risikovurderingen for å ta hensyn til måten sirkulære for-

BOKS 2.1 SIRKULÆR ØKONOMI, RISIKO OG AVKASTNING

» Flere studier utført av Bocconi University^{31,32,33}, og oppsummert i rapporten «The circular economy as a de-risking strategy and driver of superior risk-adjusted returns»¹⁶ sammen med Ellen MacArthur Foundation og Intesa Sanpaolo, viser at selskaper som adopterer sirkulære forretningsmodeller har en bedre risiko- og avkastningsprofil. Spesifikt indikerer analysen av 222 europeiske virksomheter at selskaper med høy grad av sirkularitet har lavere risiko for mislighold av gjeld, både over ett og fem års tidshorison. Studien peker på en årsakssammenheng mellom graden av sirkularitet i et selskap, og dets reduserte sannsynlighet for å misligholde gjeld. En økning på 0,1 % i «Circularity Score» reduserer sannsynligheten for mislighold av gjeld over en ettårsperiode med 8,63 %, og over en femårsperiode med 4,93 %.

BOKS 2.2 CIRCULAR RISK SCORECARD (CRS)

» Circular Risk Scorecard (CRS) er et verktøy som kan brukes til å gjøre en vurdering av et selskaps langsiktige forretningsrisikoer. Verktøyet ble utviklet av eksperter i Nederland Kopgroep Circulair Financier, og ble publisert i 2024. Metoden legger til rette for å samle data om risikoer for sirkulære og ikke-sirkulære virksomheter, og beregner en risikoscore mellom 0 – 100, der en lav score samsvarer med lav sirkulær risiko. Scoren bestemmes basert på totalt seks risikofaktorer. De tre første risikofaktorene er ikke inkludert i eksisterende risikomodeller: produktets sirkularitet; produktets egnethet for sirkularitet og råvarenes knapphet. Risikofaktorer som er inkludert i eksisterende risikomodeller sees gjennom et sirkulært perspektiv: kontraktets robusthet; markedskonkurransedyktighet og erfaringen til ledelsen.

retningsmodeller opererer og skaper verdi, samt tilpasse deres finansielle produkter. Finansinstitusjonene må oppdatere eksisterende risikorammeverk for å beregne hvordan sirkulær økonomi påvirker sannsynligheten for mislighold, og avkastningen til selskap.

En utfordring er at risikoene ved sirkulære forretningsmodeller ikke kan baseres på historiske data, men må utvikles ved innsikt i fremtidige kontantstrømmer, langsiktig stabilitet, i verdikjeder og kontrakter. I dag vurderes virksomheter med sirkulære forretningsmodeller som regel etter spilleregler beregnet på lineære forretningsmuligheter.

I 2022 startet en nederlandsk risikoprojektgruppe, bestående av eksperter fra Rabobank, ABN AMRO, ING, Triodos og Invest-NL, arbeidet med å utvikle en metode for å vurdere finansiering for sirkulære entreprenører. De utviklet et verktøy som gjør det mulig å vurdere muligheter og risikoer for sirkulære virksomheter, og lanserte Circular Risk Scorecard (CRS) i 2024. I dette arbeidet inngår kredittrisikomodeller som støtter bankers beslutningsgrunnlag. CRS bygger ikke en ny risikomodel, men støtter eksisterende modell ved å vurdere risiko knyttet til sirkularitet (Boks 2.2).³⁴ Finansnæringen i Norge kan starte en tilsvarende prosess med å utvikle og integrere sirkulære risikoanalyser.

PILAR 3: Sirkulære mål og indikatorer

HANDLINGSPUNKT VEIKART

3.1 Definere ambisiøse mål for sirkulær økonomi

- > Screen/evaluer kundeporteføljen
- > Definere kunde-, engasjements- og effekt mål

3.2 Teste ut rammeverk for å beregne og rapportere på sirkularitet

- > Vurdere ulike metoder
- > Kvalitative og kvantitative indikatorer
- > Adressere data-utfordringer på en fornuftig måte

3.3 Utvikle og fastsette sirkulære indikatorer for næringer

- > Felles «level playing field»
- > Etablere felles krav og indikatorer

3.1 Definere ambisiøse mål for sirkulær økonomi

Skal banker, skadeforsikringsselskaper og investorer lykkes med omstillingen til en sirkulær økonomi, er det avgjørende å ha god kjennskap til nåsituasjonen, samt etablere klare mål og kontinuerlig måle fremgang. I dag har flere finansvirksomheter satt konkrete effektmål innenfor klima- og miljøområdet, for eksempel målet om å oppnå netto nullutslipp innen 2050.

Det første steget er å få en god forståelse av nåsituasjonen gjennom screening og evaluering av kundeporteføljen, med fokus på sektorer som er identifisert som vesentlige eller av høy prioritet. Eksempler på kriteriesett som kan brukes i evalueringen er beskrevet i handlingspunkt 4.1. Resultatene kan brukes til å identifisere kunder som allerede oppfyller sirkulære kriterier, de som ikke oppfyller kriteriene, men har potensiale for forbedring, og de som ikke oppfyller kriteriene og har lite til ingen forbedringspotensial (se omtale i 4.1).

Med en god forståelse av nåsituasjonen kan virksomheten sette realistiske sirkulære mål for å tilpasse kundeporteføljen slik at en større andel rettes mot sirkulære aktiviteter. Dette kan inkludere mål for porteføljesammensetning, kundeengasjement og effektmål:

- **PORTEFØLJEMÅL** fokuserer på sammensetningen av porteføljen, og kan inkludere mål om å øke andelen sirkulære aktiviteter. For eksempel kan et porteføljemål for en bank være å øke andelen av utlån til aktiviteter for kunder innenfor bygg, anlegg og eiendom som kvalifiserer til sirkulær økonomi kriterier. Et konkret mål kunne være å øke denne andelen til 20 prosent innen 2030, sammenlignet med 8 prosent i referanseåret 2024.¹⁰ På samme måte kan et porteføljemål for et skadeforsikringsselskap være å øke andelen av skader som blir reparert med 50 prosent innen 2030, i stedet for å tilby et nytt produkt, sammenlignet med 30 prosent i referanseåret 2024.

- **KUNDEENGASJEMENTSMÅL** fokuserer på finansinstitusjonens samhandling med kundene og hvordan den kan oppmuntre til mer bærekraftige økonomiske beslutninger. For eksempel, innen 2030 har vi som mål å identifisere ti nøkkelt kunder innenfor bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen. Deretter vil vi engasjere disse kundene i innsamlingen av data relatert til sirkulær økonomi, og øke deres forståelse av sirkulære løsninger og potensial gjennom god kunderådgivning og tett oppfølging.¹⁰
- **EFFEKT MÅL** for en finansinstitusjon omhandler den faktiske påvirkningen bærekraftsinitiativer har på samfunn, miljø og økonomi. Når det gjelder sirkulære forretningsmodeller, kan et eksempel på et slikt mål være følgende: Innen 2030 skal det årlige gjenbruket av produkter og masser i bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen øke til åtte millioner tonn, sammenlignet med en referanseverdi på fire millioner tonn per år i 2024.¹⁰

Ved å implementere sirkulære porteføljemål og kundemål vil økt sirkularitet også påvirke finansielle, sosiale, klima- og miljømål. Som illustrert i Figur 5, vil den progressive tilnærmingen til sirkulær økonomi direkte påvirke disse områdene, men den nøyaktige effekten kan først kvantifiseres når prosesser, data og målemetoder er etablert. Med andre ord må den direkte

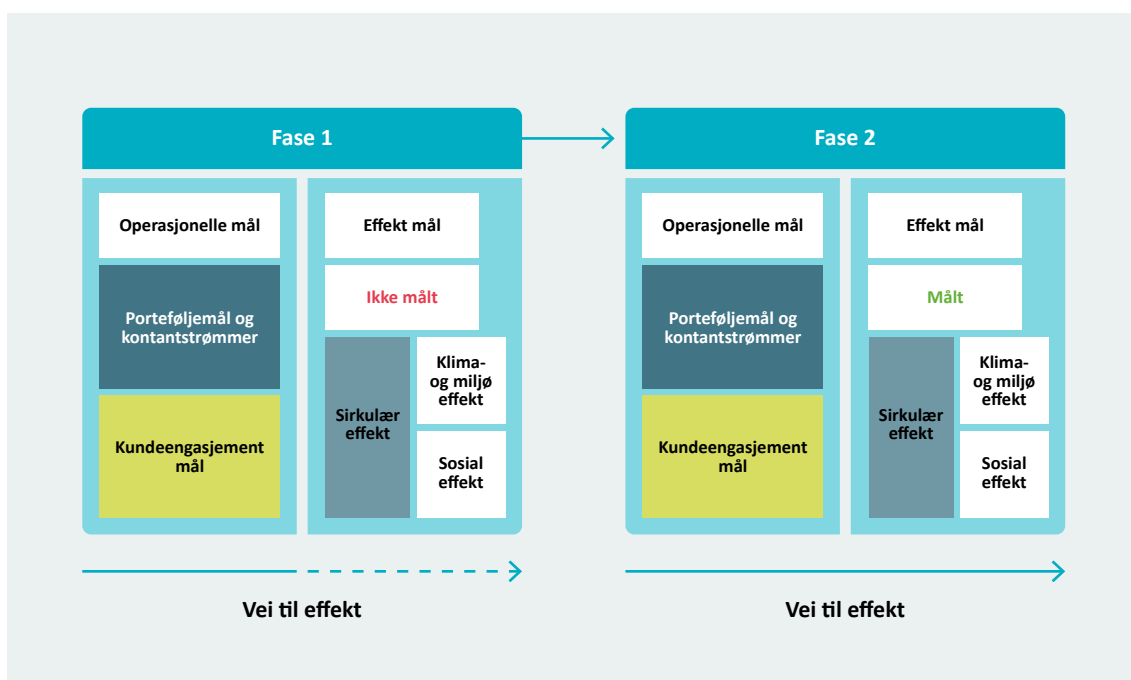
innvirkningen av sirkulære tiltak, som for eksempel reduksjon av material og klimagassutslipp, beregnes i løpet av denne prosessen.

Implementeringen av dette tiltaket vil være i tråd med ESRS E5-3 Disclosure Requirement, som krever rapportering om mål knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi.

3.2 Teste ut rammeverk for å beregne og rapportere på sirkularitet

For å bedre kvantifisere og evaluere effekten av de gjennomførte sirkulære tiltakene, og dermed kunne sette mer realistiske effektmål, er det nødvendig med klare indikatorer og rammeverk. Vi befinner oss i dag i en situasjon preget av kunnskapshull, manglende harmonisering av indikatorer og begrenset tilgang på data. Det store mangfoldet av tilgjengelige indikatorer for sirkularitet gjør det utfordrende for virksomheter å velge de mest passende for sine spesifikke behov. Derfor må disse nye rammeverkene nøye evalueres og testes.³⁵

ESRS E5 gir klare retningslinjer for rapportering om sirkularitet og ressursstrømmer. For eksempel krever standarden at virksomheter offentliggjør informasjon om sin ressurstilførsel (in-flows) og ressursgang (out-flows) knyttet til vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter. Det settes krav til både kvalitative og

Figur 5 PRB sin 'progressive målsetningsmetode' for sirkulær økonomi. Den viser at i den første fasen skal man screene sin portefølje og sette porteføljemål og kundeengasjements mål. Deretter kan man måle effekten av disse målene på sirkulær økonomi, klima- og miljø og sosiale mål.

kvantitative datasett. Circular Transition Indicators (CTI) har vunnet frem som et av de fremste verktøyene for å måle sirkularitet på virksomhetsnivå (Boks 3.1). CTI-trinn 1–4 gir relevant informasjon som kreves for å oppfylle de kvantitative kriteriene. Disse trinnene legger til rette for måling av både sirkulær og lineær materiellstrøm inn og ut av bedriften og kan brukes til å oppfylle de kvantitative kravene i ESRS E5. Videre gis det innsikt i ESRS E5-6, som dekker potensielle økonomiske effekter av ressursbruk, samt sirkulære økonomirelaterte påvirkninger, risikoer og muligheter. Dette gjør CTI spesielt relevant for finansaktører. CTI-trinn 5–7 gir relevant informasjon i samsvar med de kvalitative

BOKS 3.1 CIRCULAR TRANSITION INDICATORS (CTI):

CTI er en kvantitativ analyse som bygger på en vurdering av materialstrømmer, i kombinasjon med indikatorer for ressurseffektivitet og verdiskapning. Rammeverket som støtter denne analysen, guider virksomheter i valg av relevante indikatorer, metoder for datainnsamling, og hvordan beregningene skal utføres. Ved å bruke dette verktøyet kan virksomheter få innsikt i de mest effektive tiltakene for å omstille seg fra en lineær til en sirkulær forretningsmodell. CTI er en transparent metode som legger til rette for samarbeid i hele verdikjeden. Verktøyet ble lansert i 2020 av World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) i samarbeid med KPMG. CTI-tool er en relatert, men uavhengig, verktøy som er utviklet av Circular IQ og som forenkler prosessen med å regne ut de forskjellige indikatorene. Det som er spesielt spennende med CTI, er at den kan måle effekten av ulike sirkulære strategier på reduksjon av andre klima- og miljømål, slik som for eksempel klimagassutslipp og effekt på natur.

rapporteringskriteriene. KPMG har utarbeidet en analyse som viser overlapp mellom CTI og rapporteringskravene i CSRD E5.³⁶

ISO har utviklet utkastene til standardene i 59000-serien om sirkulær økonomi, hvor ISO 59020 spesifikt fokuserer på måling og evaluering av sirkularitet. Den endelige ISO-pakken med internasjonale standarder for sirkulær økonomi forventes å bli publisert i 2024.

3.3 Utvikle og fastsette sirkulære indikatorer for spesifikke næringer

Ved at finansnæringen utarbeider felles sektormål gir det bransjen en samlet retning, fremmer samordning blant ulike aktører, og bidrar til å etablere felles praksis for sirkulær økonomi. Standardisering forenkler implementeringen av sirkulære tiltak, og skaper tydelighet om forventningene til aktørene, noe som er avgjørende for effektive resultater.

Når for eksempel en bank gjennomfører screening av porteføljen og identifiserer sektorer med størst fotavtrykk, kan man prioritere sektorene og vurdere hvilke som er enklest å omstille til en sirkulær økonomi. Det betyr at man nedskalere lineære aktiviteter i porteføljen og oppskalere sirkulære aktiviteter i porteføljen. Dette inkluderer:

- Nøkkelpositive sektorer/aktiviteter som er essensielle for å fremme ressursutnyttelse eller støtte opp om sirkulær økonomi, for eksempel vann-, avfalls- eller energihåndtering.
- Nøkkelnegative sektorer/aktiviteter som har en negativ innvirkning på ressursutnyttelse eller som hindrer fremdriften av sirkulær økonomi. Dette omfatter sektorer med høy ressursbruk og betydelig negativ miljøpåvirkning.

Blant de identifiserte nøkkelsektorene i porteføljen kan man prioritere hvilke sektorer man skal sette mål for og aktivt arbeide med. Dette kan gjøres ved å rangere dem etter relevans i porteføljen.

PILAR 4: Sirkulær økonomi integrert i produkter og tjenester**HANDLINGSPUNKT VEIKART****4.1 Kategorisere kunder etter sirkularitetsnivå**

- > Rangere/vurdere kunder basert på sirkularitet (screeningkriterier)
- > Analysere porteføljen
- > Sette KPIer i samarbeid med kunden for å bli mer sirkulære

4.2 Utvikle og tilby finansprodukter og tjenester

- > Bruke screeningkriterier og KPIer i sirkulære produkter og tjenester.
- > Utvikle sirkulære produkter
- > Etablere finansielle tjenester og støttefunksjoner som rådgivning for å styrke kundens overgang.

4.3 Oppskalere og standardisere sirkulære finansprodukter og tjenester

- > Oppskalere sirkulære produkter og tjenester i henhold til sirkulære kunde- og porteføljemål
- > Informere og involvere kundene aktivt
- > Dele suksesshistorier

4.1 Kategorisere kunder etter sirkularitetsnivå

Et sentralt mål med dette veikartet er å bidra til at finansvirksomhetene utvikler sirkulære produkter og tjenester. Det første steget er å utvikle metoder for å kunne vurdere kunder som innfrir vilkårene for sirkulære produkter. Denne prosessen er nært knyttet til etableringen av solide porteføljemål, kundetilpassede mål og effektmål, som skal fungere som retningslinjer for produkt- og tjenesteutviklingen.

Screening av kundeporteføljen kan gjøres for eksempel i henhold til Principles for Responsible Banking (PRB) ved å følge disse trinnene¹⁰:

- a) Identifisere sirkulære kriterier: For å vurdere kundeporteføljen anbefaler PRB, i tråd med dette veikartet, bruk av *Categorisation system for a circular economy* (se kapittel 1), eller tilsvarende rammeverk. Tabell 1 viser eksempler på kvalitative kriterier som kan være utgangspunktet for dette arbeidet.
- b) Identifisere sektorspesifikke kriterier: Prioriter de sirkulære kriteriene som har størst effekt for den aktuelle sektoren.
- c) Datainnsamling og screening: Samle inn informasjon og data om porteføljen. Deretter skal porteføljen screenes opp mot de valgte kriteriene fra trinn a og b.

EUs taksonomikrav er utviklet i tråd med *Categorisation system for a circular economy*, og det anbefales at finansnæringen også benytter disse screeningkriteriene, men finansaktører kan også utvikle egne sett med kriterier. Rabobank har for eksempel i lang tid utviklet og brukt kvalitative kriterier for å screene sine kunder (Boks 4.1).

**BOKS 4.1
RABOBANK OG
SIRKULÆRE KRITEIRER**

☒ Rabobank har en tilnærming hvor de evaluerer hvor stor del av porteføljen som kan klassifiseres som bærekraftig. Kundeanalyser gjennomgås regelmessig, og kundenes bærekraftsnivå vurderes gjennom kategorier som A (pionerer), B (midt-på-treet) og C (etternølere). Pioner-bedrifter kan nyte godt av bedre vilkår i grønne lån enn etternølere. Rabobank oppdaterer jevnlig disse kravene for å sikre relevans, unngå feilklassifiseringer og oppmuntre til kontinuerlig forbedring. Banken har rådgivere som bruker kvalitative kriterier for å evaluere effekten av ulike sirkulære forretningsmodeller, og veileder kundene med å sette gode mål for sirkulær økonomi. Dette krever dyktige rådgivere med bred forståelse av sammenhengen mellom sirkulær økonomi, klima- og miljømål.

3. VEIKART FOR SIRKULÆR FINANSNÆRING 2.0

Sirkulær forretningsmodell	Sirkulære kriterier til bruk av bank, skadeforsikring og investeringer
Gruppe 1: Sirkulært Design og Produksjon	1.a Resulterer aktiviteten i betydelige samlede nettoressursbesparelser? 1.a Har materialene/ produktene/aktiviteten som produseres sammenlignbar eller forbedret kvalitet, egenskaper, teknisk funksjonalitet og anvendelsesområder?
Gruppe 2: Sirkulært bruk	2.a Er det mulig for produktene eller komponentene å returnere til sin opprinnelige bruk, kanskje med forbedrede funksjoner, eller å bli tilpasset til ny bruk gjennom oppgradering, etter at de har tjent sitt første formål? 2.a Vil tiltakene som tas for å forlenge produktets levetid, ikke hindre mulighetene for gjenvinning eller resirkulering av produktene, eiendelene eller tilhørende materialer ved enden av deres fornyede livssyklus? 2.b Viser leiemodellen at enheten som utfører aktiviteten beholder ansvaret for vedlikehold, oppfølging og sluttbehandling av produktet eller eiendelen? 2.b Øker aktiviteten (for eksempel utleie) den totale ressurseffektiviteten til produktet eller eiendelen, på en livssyklusbasis, sammenlignet med eksisterende brukspraksis?
Gruppe 3: Sirkulær Verdigjenvinning	3.a Er sekundære råmaterialer og deler av produktet som er gjenvunnet egnet for gjenbruk eller resirkulering (hvor kan de gjennomgå flere gjenvinningsrunder uten å forringe kvaliteten?)?
Gruppe 4: Sirkulære støtte modeller	4.a Muliggjør de sirkulære støtteverktøyene, applikasjonene og tjenestene tydelig strategier for sirkulær økonomi?

Tabell 1 Eksempler på sirkulære kriterier som kan benyttes til å kategorisere kundenes sirkularitetsnivå.

Sirkulært kriterie	Kundens svar	Kriterie møtt	Kunden tar steg mot å møte kriteriene	Kunden møter ikke kriteriene	Kriteriene kan ikke bli møtt
1.a Resulterer aktiviteten i betydelige samlede nettoressursbesparelser?	Svar: Ja, fordi ...	X			
2.b Viser leiemodellen at enheten som utfører aktiviteten beholder ansvaret for vedlikehold, oppfølging og sluttbehandling av produktet eller eiendelen?	Svar: Delvis, men vi skal endre ...		X		
.....					
.....					
Konklusjon					
Oppfyller klienten alle kriteriene?	Nei				
Hvis ikke, hvilke sirkuleringsmuligheter er identifisert?	Sirkularitetskriterie 2b og ...				

Tabell 2 Eksempel på bruk av de sirkulære kriteriene. Aktiviteter som allerede oppfyller sirkulære kriterier er merket med grønt. De som ikke oppfyller disse kriteriene, men har potensial for forbedring er merket med gult, og de som ikke oppfyller kriteriene og har lite forbedringspotensial, er merket med rødt (se omtale i 3.1). En slik sirkulær analyse inneholder flere spørsmål og kriterier enn de som er vist i tabellen. Se PRB for mer informasjon.

4.2 Utvikle og tilby finansprodukter og tjenester

Det finnes ingen universell oppskrift for utvikling av sirkulære finansprodukter og tjenester, ettersom det avhenger av finansvirksomhetens strategi, mål og risikoeksponering. For å veilede gjennom denne prosessen, bruker PRB følgende trinn som eksempel på tiltak og gjennomføring:¹⁰

1. Utvikle nye finansielle produkter, for eksempel bærekraftslinkede eller grønne lån og obligasjoner med tydelig inkluderte kriterier som er spesifikke for sirkularitet, eller skadeforsikring som fremmer reparasjon, utleie eller deletjenester.
2. Utvikle tjenester som tar sikte på å akselerere overgangen til en sirkulær økonomi, for eksempel teknisk assistanse til kunder.
3. Stimulere og skalere innovasjon for den sirkulære økonomien, ved for eksempel å koble vekstfase-entreprenører til etablerte bedrifter innenfor bankens kundebase.

Det kan være svært nyttig om finansinstitusjonene gjennomfører en gap-analyse av produkter og tjenester for å bedre imøtekomme kundenes behov. Gap-analysen gir innsikt i den nåværende situasjonen i forhold til den ønskede situasjonen. Basert på funnene fra analysen utvikles sirkulære produkter og tjenester.

Finansprodukter kan utvikles basert på sirkulære kriterier (boks 4.2). Innovasjonen må samsvare med behovet til de sirkulære forretningsmodellene og endringene disse vil skape i markedet. Eksempelvis, ved innføring av leietjenester, vil inntektene komme over lengere tid. Det svenske mikroforsikringsselskapet Omocom (boks 4.3) har utviklet løsninger for å håndtere dette behovet.

4.3 Oppskalere og standardisere sirkulære finansprodukter og tjenester i Norge

Å utvikle nøkkelindikatorer (KPI-er) i samarbeid med kundene danner grunnlaget for at finansnæringen kan måle fremgangen mot sirkulære mål. Gjennom erfaringene i denne prosessen, blir det mulig å identifisere og forbedre de mest effektive metodene for å oppskalere og standardisere sirkulære produkter og tjenester.

BOKS 4.2 FINANSPRODUKTER MED SIRKULÆRE KRITERIER

» Rabobank tilbyr «grønne lån» og «impact lån» med sirkulære kriterier. Disse vurderes av interne sirkulære eksperter ved hjelp av EUCE-kategoriseringssystemet og CTI. ABN AMRO arbeider med å endre avkastningsrater over en periode på 20 år, i stedet for fem år, for å fremme tjenestemodeller over salgsmodeller. Videre benytter ABN AMRO overgangslån, der kundens forpliktelse til utslippskutt utløser et overgangslån som inkluderer en rentenedsettelse når denne KPI-en er oppnådd.

Rabobank støtter også høyrisikoprojekter ved å koble dem med eksterne investorer i markedet, og benytter en strategi for risikodeling ved å involvere «impact»-investorer, venturekapitalister og lignende, inntil selskapene har utviklet seg tilstrekkelig for å kunne få tilgang til finansiering fra en bank. Dette bidrar til å redusere risikoen forbundet med finansiering av sirkulære virksomheter.

BOKS 4.3 FORSIKRING FOR UTELEIE OG DELETJENESTER BASERT PÅ ALGORITMER

» Det svenske mikroforsikringsselskapet Omocom ble grunnlagt med formål om å bidra til en sirkulær økonomi ved å tilby forsikring til dele- og leiebaserte plattformer og selskap. Omocom samarbeider med flere etablerte forsikringsselskap, og benytter datadrevet innsikt for å tilrettelegge for både utleie og kjøp av brukte gjenstander for både B2B- og C2C-markedet.

Omocom har implementert digitale sannsynlighetsanalyser, noe som muliggjør individuelle risikoberegninger for hver eneste transaksjon. En banebrytende funksjon er bruk av algoritmer som tilbyr forsikringsdekning kun når gjenstanden er aktivt i bruk eller transporteres. Deres fleksible forsikringsløsninger er basert på bruksmønsteret til produktene, og er basert på vurderinger av forskjellige scenarier og faktorer som påvirker sannsynligheten for hendelser. Selskapet kan derfor tilby ulike forsikringspremier for samme produkt, avhengig av hvordan og hvem som bruker det, der kostnadene varierer basert på bruksintensiteten.

Det neste trinnet er å dele suksesshistorier og etablere nye standarder for beste praksis. Dette vil inspirere til videre innovasjon og implementering av sirkulære modeller. Samtidig er det viktig å anerkjenne behovet for en samlet, systematisk innsats i hele økosystemet for å dokumentere og dele disse historiene. Innsamling og analyse av data, som miljøpåvirkning, økonomisk bærekraft og investeringsavkastning, vil styrke posisjon til en sirkulær økonomi.

Intesa Sanpaolo forklarer at selv om banken tilbyr mer gunstige rentesatser på sirkulære lån, som kan føre til lavere inntjening på kort sikt, bidrar det samtidig til transformasjon av selskapet og økonomien som helhet. De ser på investeringen i sirkulær økonomi som en langsiktig strategi som vil hjelpe dem i fremtiden; jo flere selskaper de hjelper med å bli sirkulære, desto større blir deres konkurransefordel i fremtidens marked (boks 4.4).

BOKS 4.4 TEKNISK STØTTE TIL KUNDER

Intesa Sanpaolo har organisert sitt arbeid med sirkulær økonomi i to hovedområder: 1) Finansiell innsats, der fokuset ligger på sirkulære økonomifond og tilhørende tjenester, og 2) et Sirkulært økonomilaboratorium – Circular Economy Lab – som støtter oppstartsbedrifter og selskaper i omstilling med kompetanse og ressurser innen sirkulær økonomi. Circular Economy Lab tilbyr veiledninger til over 5000 oppstartsselskaper og 8000 SMB-er, både nasjonalt og internasjonalt, med mål om en effektiv overgang til sirkulære forretningsmodeller. Hvert selskap mottar opplæringsverktøy med fokus på å øke kunnskapen og kompetansen innen sirkulær økonomi, samt kobling til nasjonale og internasjonale aktører.

PILAR 5: Tverrsektorielt partnerskap

HANDLINGSPUNKT VEIKART

5.1 Utvide Sirkulær finanskoalisjon til flere samarbeidsflater

- > Samarbeide med myndighetene
- > Samarbeide med næringslivet
- > Delta i klimapartnerskap

5.2 Felles prosjekt med bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen

- > Utforske hvordan sirkulær økonomi bidrar til effektmål
- > Definere prioriterte indikatorer
- > Definere minimumskrav / bransjestandarder

5.2 Risikodeling mellom bank, forsikring og myndigheter

- > Risiko og roller
- > Dele risiko ved hybridfinansiering

5.1 Utvide Sirkulær finanskoalisjon til flere samarbeidsflater

For at finansnæringen skal lykkes med å vri kapitalen til sirkulære forretningsmodeller og verdikjeder, er samarbeid og kunnskapsdeling avgjørende. Pilar 1–4 har tydelig vist at sirkulære finansprodukter og tjenester krever økt samordning og samhandling.

I 2023 etablerte Circular Norway, Finansforbundet og WWF Verdens naturfond Sirkulær finanskoalisjon. Det er viktig å fortsette samarbeidet og utvide Sirkulær finanskoalisjon til å inkludere erfaringer fra utvalgte nøkkelindustrier. Den første fasen handler om å etablere gode plattformer for dialog med representanter fra

myndigheter, bransjeorganisasjoner og interesseorganisasjoner.

Regjeringen har etablert klimapartnerskap som en arena for strukturert dialog mellom staten og næringslivet på bransjenivå. Dette arbeidet skal identifisere og forankre nødvendige utslippskutt og potensialet for økt innsats for grønn omstilling i næringslivet, inkludert energi- og ressurseffektivisering samt økt sirkularitet. Klimapartnerskapet bør prioritere utforskningen av hvordan sirkulære økonomiske tiltak kan effektivt bidra til å redusere utslippene. Det er viktig at finansnæringen aktivt deltar som en nøkkelaktør for å synliggjøre den betydningsfulle rollen næringen kan spille i denne sammenhengen.

5.2 Felles prosjekt med bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen

Bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen er en viktig del av finansnæringens kundebase og er en av de sektorene med størst forbruk av råmaterialer. Potensialet for å redusere klima- og materialfotavtrykket ved å ta i bruk sirkulære tiltak er stort, og til dels ubenyttet. Arbeid gjort i Sirkulær finanskoalisjon pekte på flere barrierer som bremser en omstilling til sirkulær økonomi i denne bransjen, men viser også til muligheter for å samarbeide om å redusere disse barrierene. Et konkret prosjekt vil være å etablere et sirkulært samarbeidsprosjekt som kan inkludere for eksempel Sirkulær finanskoalisjon, Næringsdepartementet, Samordningsrådet for digitalisering i bygg- og anleggsnæringen, NHO Byggenæringen, Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA), Grønn Byggallianse og Finans Norge.

For å vurdere virkningene av sirkulære tiltak relatert til taksonomien og CSRD, er tilgang til tilstrekkelig data avgjørende. Finansnæringen må ha innsikt i den konkrete effekten av sirkulære tiltak, for eksempel mengden klimagassutslipp som spares ved ombruk av byggematerialer eller ved å forlenge levetiden til bygg. Det er av avgjørende betydning å prioritere tiltakene der de vil ha størst effekt.

Dette veikartet peker på flere områder hvor finansnæringen må utvikle kompetanse, verktøy, produkter og tjenester frem mot 2030. Ved at finans- og byggenæringen samarbeider om en sirkulær pilot, kan aktørene få vist hvordan sirkulære strategier bidrar til effektmål som reduserte klimagassutslipp, bevaring av natur og ombruk av materialer. Aktørene vil også få ny innsikt i hvordan de best utarbeider prosesser for datainnsamling, prioritering av indikatorer ved bruk av verktøy som taksonomi, CSRD og CTI, definere minimumskrav / bransjestandard for sirkulære produkter, utvikle forståelsen av lineær og sirkulær risiko, samt utarbeide gode myndighetsanbefalinger.

5.3 Risikofordeling mellom bank, forsikring og myndigheter

Omstillingen til en sirkulær økonomi påvirker banker, skadeforsikring og myndighetenes rolle. Disse endringene, og risikoer knyttet til dem, vil påvirke hvordan vi fordeler

risiko, og hva slags produkter og tjenester bankene, forsikringselskapene og myndighetene tilbyr.

Et av de mest sentrale problemene med dagens økonomiske system er at de negative kostnader for miljøet og samfunnet generelt – de såkalte eksternalitetene – ikke reflekteres i pris, men betales av samfunnet generelt. Dette favoriserer lineære virksomheter som utvinner, forurensar og står for høye utslipp, for å holde kostnadene nede og profitten oppe. Finans og politikk må samarbeide for å skape mer balanserte rammevilkår for sirkulære løsninger. Politiske tiltak må innføre hensiktsmessige insentiver for å styre privat kapital mot ønskede aktiviteter, slik at finanssektoren praktisk kan støtte sirkulære initiativer.

Det bør opprettes offentlig-private samarbeid for hybridfinansiering av prosjekter med høy risiko, for eksempel gjennom investeringsfond, eller en felles «pool» mellom bank og forsikring. Sirkulære prosjekter kan være vanskelige å finansiere og skalere, selv om de har betydelig redusert påvirkning på utslipp, natur og miljø. Det kreves derfor alternativ finansiering for å hjelpe både oppstartsselskaper, venturebedrifter og etablerte selskap med omstilling. Et slikt samarbeid kan også belyse hvordan risikobildet i en sirkulær økonomi i forhold til bank og forsikring, spesielt med tanke på lengre kontrakter og kontantstrømmer der eiendeler forblir på bedriftens balanse.

BOKS 5.1 EUROPEAN INVESTMENT BANK (EIB)

» European Investment Bank (EIB) støtter omstillingen til en sirkulær økonomi gjennom finansiering og rådgivning. Fra 2016 til 2020 ble det tilbudt hele 2,7 milliarder euro til delfinansiering av sirkulære virksomheter gjennom EIBs «risk-sharing instruments». I tillegg tilbyr EIB finansiell og teknisk rådgivning og støtte for å øke «bankability» og gjøre sirkulære prosjekter investeringsklare.

4

Anbefalinger til myndighetene

Myndighetenes viktige rolle for å skape et sirkulært samfunn blir stadig tydeligere. Det er avgjørende at myndighetene legger til rette for at finansnæringen ikke bare deltar, men aktivt bidrar til denne omstillingen. Gjennom en omfattende kombinasjon av passende reguleringer, insentiver og partnerskap kan myndighetene stimulere finanssektoren slik at den utvikler sirkulære produkter og tjenester.

Veikart for sirkulær finansnæring 2.0 presenterer konkrete anbefalinger som veileder bank, skade-forsikring og investeringer. I denne omstillingsreisen må myndighetene legge til rette gjennom fastsettelse av regulatoriske krav, rammer og insentiver.

Uten bruk av regulerende verktøy for å skape gunstige markedsvilkår, vil sirkulære forretningsmodeller slite med å konkurrere med lineære modeller som har regulatoriske rammer som gjennom flere tiår har blitt støttet av et regulatorisk system som gjør dem mer konkurransedyktige (Boks 4.1).

Nedenfor følger anbefalinger fra den sirkulære finanskoalisjonen til myndighetene. Størst effekt oppnås når flere tiltak virker sammen.

Sette ambisiøse og tydelige mål

For å sikre en effektiv omstilling til en sirkulær økonomi, samt etterleve Klimamålene, Naturavtalen og bærekraftmålene, oppfordres nasjonale myndigheter til å etablere konkrete mål og indikatorer for sirkularitet, både på nasjonalt plan og for nøkkelindustrier. Målene må settes i sammenheng med et overordnet mål om å redusere Norges materialfotavtrykk for å sikre at sirkulære tiltak faktisk fører til en reduksjon i materialforbruket. Finanssektoren har potensial til å være en katalysator for sirkulær omstilling i ulike sektorer, og klart definerte mål fra myndighetene vil gi retning for dette arbeidet. Uten klare mål og indikatorer blir det utfordrende å måle fremgang og overvåke utviklingen over tid. For å adressere denne utfordringen anbefaler vi:

- Fastsette mål for reduksjon av Norges materialfotavtrykk, supplert med delmål innenfor definerte tidsrammer.
- Fastsette mål for sirkularitet i norsk økonomi, i tråd med oppnåelse av det overordnede målet om å redusere fotavtrykket.

Forbedre datagrunnlaget som støtter sirkulære finansbeslutninger

En betydelig utfordring for finansnæringen er mangelen på tilgjengelig data for å vurdere i hvor stor grad et selskap eller aktivitet er sirkulær, og hvordan dette kan påvirke risikovurderingen. For å ta informerte beslutninger om effekten av sirkulære strategier, og dermed rette finansieringen effektivt, er det avgjørende å ha tilgang til kvalitetsdata. For å adressere denne problemstillingen anbefaler vi:

- Etablere en offentlig database til innsamling av all data relevant for CSRD-rapportering. Dette vil forenkle både selskapenes og finanssektorens arbeid, og bidra til å standardisere data og redusere rapporteringsbyrden.
- Tydeliggjøre myndighetenes foretrukne metodikk for data og datainnsamling.

Invitere finansnæringen inn i klimapartnerskap

Regjeringen har etablert klimapartnerskap som en plattform for strukturert dialog mellom staten og næringslivet på bransjenivå. Hensikten er å akselerere arbeidet med utslippskutt og den grønne omstillingen i næringslivet, hvor arbeidet med sirkulær økonomi utgjør en integrert del.

- Inkludering av finansnæringen i klimapartnerskap vil muliggjøre enighet om de nødvendige tiltak og fokusområder. Dette inkluderer hvilke data som må samles inn, hvilken effekt ulike tiltak vil ha, og hvilke virkemidler de ulike aktørene kan bidra med.

Fremme sirkulære markeder gjennom offentlige anskaffelser

Med en offentlig innkjøpskraft på om lag 740 milliarder kroner årlig, er det avgjørende at offentlige anskaffelser stimulerer til utvikling av sirkulære markeder. Innkjøpsordningene for offentlige anbud bør prioritere sirkulære kriterier, sirkulære produkter og tjenester. For å adressere denne utfordringen anbefaler vi:

- Sett sirkulære minimumskrav til offentlige anskaffelser, som for eksempel at offentlige kjøp av varer og tjenester følger kravene i EUs taksonomi.
- Sette mål om en prosentandel sirkulære anskaffelser.

Fremme ombruk- og reparasjonstjenester gjennom reduksjon av avgift eller moms

For å sikre et velfungerende marked for ombruk og reparasjon er det avgjørende at myndighetene innfører tiltak som støtter opp under sirkulær praksis. Omstilling til en sirkulær økonomi krever leverandør- og verdikjeder som legger til rette for enkel og attraktiv ombruk og reparasjon, samt tilstrekkelig tilgang til varierte reparasjonstjenester. For å adressere denne utfordringen anbefaler vi:

- Revurdere regnskapsregler og avgiftssystemer til å belønne sirkulære løsninger og synliggjøre den sirkulære (rest-) verdien i årsregnskapene, i samsvar med CSRD.
- Innføre avgiftsreduksjoner på arbeidskostnader knyttet til reparasjoner.
- Utføre en studie for å undersøke hvilke varer og bransjer som kan dra nytte av momsreduksjon på reparasjoner eller reduserte avgifter for brukte varer/deler. Studien burde være i tråd med Stortingets utredningsseksjon Grønn Skattekomisjon 2023, og dra inspirasjon fra Sverige sin MVA-reduksjon av reparasjon fra 25 til 12 prosent.³⁷
- Undersøke bruken av variabel skatt basert på andel av omsetning og/eller porteføljeverdi som møter minimumskravene i EUs taksonomi på sirkulær økonomi.
- Utarbeid standardiserte definisjoner og rapporteringsrammeverk som muliggjør sammenligning av sirkulære tiltak på tvers av sektorer i samarbeid med finanssektoren og relevante aktører.

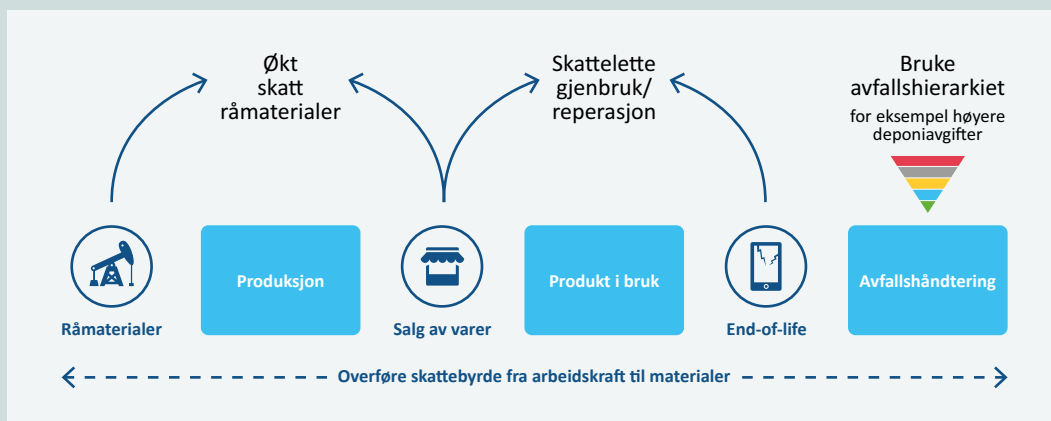
Benytte virkemiddelapparatet for å dele overgangsrisikoen for sirkulære forretningsmodeller

Finansnæringen må bidra til å støtte lineære virksomheter som starter på en nødvendig endring til mer sirkulær

forretningsdrift, og dette kan være utfordrende. For eksempel må etablerte selskap stille nye krav i verdikjeden. Oppstartsbedrifter med sirkulære forretningsmodeller kan ha høy risiko for inntjening (begrenset «bankable»). Norge mangler også privat risikokapital for investering i oppstartsselskaper med sirkulære bedriftsmodeller. Prosjekter med stor effekt er ofte vanskeligere å gjøre lønnsomme rent økonomisk, og det er avgjørende å støtte disse for å implementere mangfoldet av lønnsomme forretningsmodeller i fremtiden. For å adressere denne utfordringen anbefaler vi:

- Utforske bruken av hybridfinansiering mellom myndigheter og finansnæringen. Her kan man hente inspirasjon fra skadepoolfond eller andre innovative samarbeidsmodeller for å sikre at overgangsrisikoen for sirkulære forretningsmodeller deles.
- Tilrettelegge for større risikodeling gjennom virkemiddelapparatet. Løsninger fra European Investment Bank's (EIB) «risk-sharing instruments», kan brukes som eksempel.
- Opprett et felles statlig-privat sirkulært fond som kan investere i sirkulære høyrisikoprojekter, eller mindre «bankbare» selskaper/aktiviteter som har stor klima- og miljøeffekt.

BOKS 4.1 EKSEMPEL PÅ HVORDAN SKATTESYSTEMET KAN BENYTTES FOR Å INSENTIVERE TIL EN MER SIRKULÆR ØKONOMI

Eksempel på bruk av skatt som et regulerende verktøy for å skape bedre markedsvilkår for sirkulære forretningsmodeller. Tilpasset fra Milios³⁸ og Verdensbanken³⁹.

» Våre skattesystemer favoriserer ofte lineære modeller, hvor råmaterialer vanligvis beskattes mindre enn sekundære materialer, og lineære modeller ofte mottar subsidier. Sirkulær beskatning tar tak i sentrale utfordringer som hindrer overgangen til en sirkulær økonomi. Målet med sirkulær beskatning er å endre økonomiske aktørers insentiver. En sirkulær beskatningsmodell krever derfor en revisjon av grunnleggende elementer i dagens skattesystemer. Skatteutvalget har utredet det norske skattesystemet, og peker på behovet for en bedre forståelse av effektiviteten av en reduksjon av MVA på reparasjon og brukte varer. EU-kommisjonen presiserer at de ønsker at medlems-

landene skal kunne bruke MVA for å stimulere sirkulære aktiviteter. En revisjon av MVA støttes av Verdensbanken som legger vekt på følgende virkemidler:³⁹

- Innføring eller styrking av skatter på råmaterialer.
- En generell overgang fra skattlegging av arbeid til ressurs-/materialbeskatning.
- En revisjon av merverdiavgiftens (MVA) anvendelse.
- Styrking av avfallshåndteringsskatter, som starter med strengere deponeringsskatter.
- En generell overgang fra beskatning av tjenester til materialintensive produkter.

5. Referanser

- ¹ International Resource Panel (2024). Bend the trend. Pathways to a livable planet as resource use spikes. Hentet fra: [International Resource Panel](#)
- ² W. Steffen, K. Richardson, J. Rockström, S. E. Cornell, I. Fetzer, E. M. Bennett, R. Biggs, S. R. Carpenter, W. de Vries, C. A. de Wit, C. Folke, D. Gerten, J. Heinke, G. M. Mace, L. M. Persson, V. Ramanathan, B. Reyers, S. Sörlin (2015): Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. Science 347, 1259855. Hentet fra: [Science](#)
- ³ K. Richardson. et al. (2023). Earth beyond six of nine planetary boundaries. Sci Adv. Hentet fra: [Science Advances](#)
- ⁴ WWF (2023). Reducing Norway's footprint. Bringing our production and consumption within planetary boundaries. Hentet fra: [WWF](#)
- ⁵ Ellen MacArthur Foundation (n.d.). What is the circular economy? Hentet fra: [Ellen MacArthur Foundation](#)
- ⁶ Circle Economy (2023). The Circularity Gap Report 2023. Hentet fra: [Circularity Gap World](#)
- ⁷ Circle Economy og Circular Norway (2020). The Circularity Gap Report Norway. Hentet fra: [Circular Norway](#)
- ⁸ Circle Economy (2021). The Circularity Gap Report 2021. Hentet fra: [Circularity Gap World](#)
- ⁹ Circle Economy (2024). The Circularity Gap Report 2024. Hentet fra: [Circularity Gap World](#)
- ¹⁰ Principles for Responsible Banking (PRB). Guidance on Resource Efficiency and Circular Economy Target Setting. Hentet fra: [UNEPFI](#)
- ¹¹ Accenture (2020). The Circular Economy Handbook. Hentet fra: [Accenture](#)
- ¹² Regjeringen (2021). Nasjonal strategi for ein grønn, sirkulær økonomi. Hentet fra [Regjeringen.no](#)
- ¹³ Regjeringen (2024). Handlingsplan for en sirkulær økonomi 2024 – 2025. Hentet fra: [Regjeringen.no](#)
- ¹⁴ Circular Norway og Finansforbundet (2022). Finansnæringen som pådriver for en sirkulær økonomi. Hentet fra: [Circular Norway](#)
- ¹⁵ DeNederlandscheBank (2022). De Financiële Sector als Aanjager van de Circulaire Transitie. Hentet fra: [Dnb.nl](#)
- ¹⁶ RISE og Nordic Circular Hotspot (2023). Nordic Roadmap for Circular Financing. Hentet fra: [RISE](#)
- ¹⁷ Ellen MacArthur Foundation (2021). Financing the circular economy. Capturing the opportunity. Hentet fra: [Ellen MacArthur Foundation](#)
- ¹⁸ Bocconi University, Ellen MacArthur Foundation, Intesa Sanpaolo (2021). The circular economy as a de-risking strategy and driver of superior risk-adjusted returns. Hentet fra: [EMF](#)
- ¹⁹ Circle Economy, Sustainable Finance Lab, Nuovalente, TUDelft og Het Groene Brein (2016). Value Hill. Hentet fra: [Circle Economy](#)
- ²⁰ European Commission (2020). Categorisation system for the circular economy. Hentet fra: [European Commission](#)
- ²¹ NOU 2023:15: Bærekraftsrapportering: Gjennomføring av direktivet for bærekraftsrapportering (CSRD) (2023). Hentet fra: [Regjeringen](#)
- ²² European Commission (2021). Strategy for financing the transition to a sustainable economy. Hentet fra: [European Commission](#)
- ²³ Envoria (2023). EU Sustainable Finance Framework: How are the EU Taxonomy, CSRD, and SFDR related? Hentet fra: [Envoria](#)
- ²⁴ Greenomy (n.d.) Understanding the Relationship Between CSRD, EU Taxonomy, and SFDR: A Comprehensive Guide. Hentet fra: [Greenomy](#)

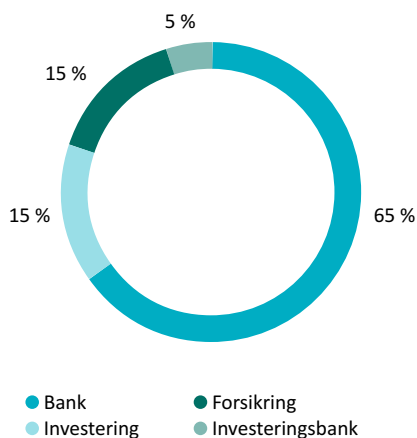
5. REFERANSER

- ²⁵ Manifest climate (2023): How Does the CSRD Compare to the TCFD? Hentet fra: [Manifest climate](#)
- ²⁶ Standard Norge (2018). NS-ISO 31000:2018.
- ²⁷ WWF (2024): Deep Seabed Mining. WWF's guide for financial institutions. Hentet fra: [WWF](#)
- ²⁸ Circle Economy, PGGM, KPMG, og the European Bank for Reconstruction and Development. (2018). Linear risks. Hentet fra: [Circle Economy](#)
- ²⁹ Christiansen, AF, Mærli, MB og McAdam (2012). Security an integral part of business risk management. Managing business risk. A practical guide to protecting your business. Kogan Page. London.
- ³⁰ WWF (n.d.): Gruvedrift på havbunnen. Hentet fra [WWF](#)
- ³¹ Zara, C., Bellardini, L., Gobbi, M. (2021). Circular Economy, Stock Volatility and Resilience to the COVID-19 Shock: Evidence from European Companies. Hentet fra: [SSRN](#)
- ³² Zara C., Ramkumar S. (2021). Circular Economy and Default Risk. Journal of Financial Management Markets and Institutions. Hentet fra: [SSRN](#)
- ³³ Zara, C., Iannuzzi, M., Ramkumar, S. (2021). The Impact of Circular Economy on Public Equity in Europe. Understanding De-Risking Effect and Risk-Adjusted Performance. Hentet fra: [SSRN](#)
- ³⁴ Kopgroep Circulair Financierien (2024). A practical guide to the Circular Risk. Hentet fra: [DeNederlandscheBank](#)
- ³⁵ Circle Economy (2020). Circular Metrics for Business-Finding opportunities in the circular economy. Hentet fra: [Circle Economy](#)
- ³⁶ KPMG (2023). Preparing the road to circular economy reporting. Hentet fra: [KPMG](#)
- ³⁷ Stortingets utredningsaksjon (2023). Merverdiavgift og sirkulær økonomi. Hentet fra: [Stortinget](#)
- ³⁸ Milios, L. (2021): Towards a Circular Economy Taxation Framework: Expectations and Challenges of Implementation. Circ.Econ.Sust. Hentet fra: [Springer](#)
- ³⁹ The World Bank (2022). Squaring the Circle: Policies from Europe's Circular Economy Transition. Hentet fra: [World Bank](#)

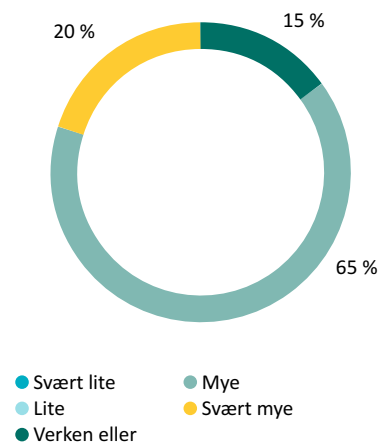
Appendix A: Spørreundersøkelse

Sirkulær finanskoalisjon gjennomført en spørreundersøkelse i januar 2024, som omfattet 20 virksomheter fra finansnæringen: 13 banker, tre forsikringselskaper, og fire investorer.

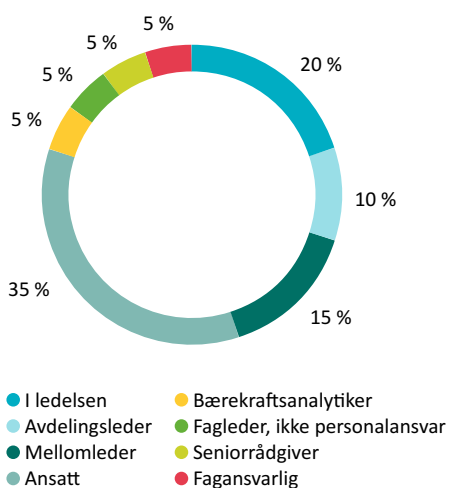
I hvilken del av finansnæringen jobber du?
20 svar

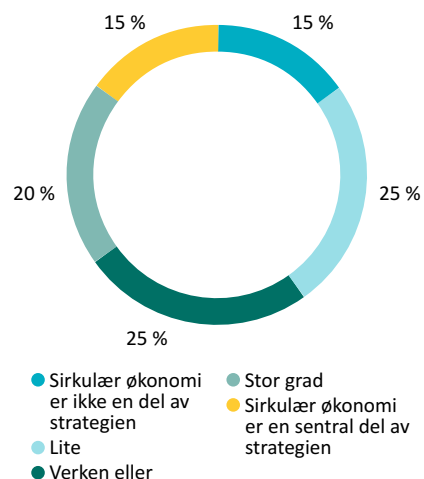
I hvor stor grad kan finansnæringen bidra til å fremme en sirkulær økonomi?
20 svar

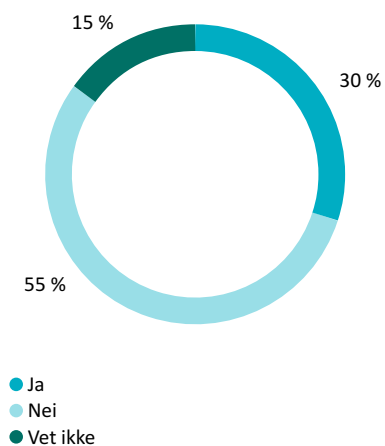
Hvilket nivå jobber du på?
20 svar

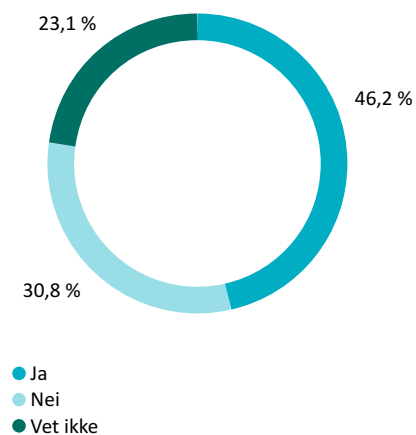
I hvor stor grad har virksomheten integrert sirkulær økonomi i strategien?
20 svar

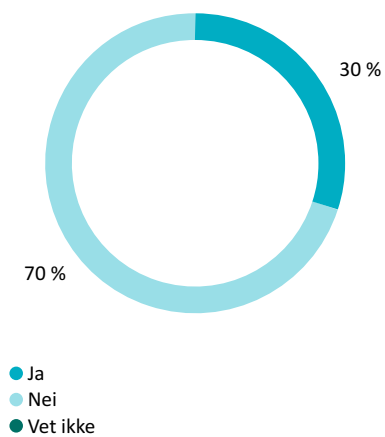
Har din virksomhet konkrete mål for sirkulær økonomi?
20 svar

Hvis ja, er målene knyttet opp til andre klima- og miljømål?
20 svar

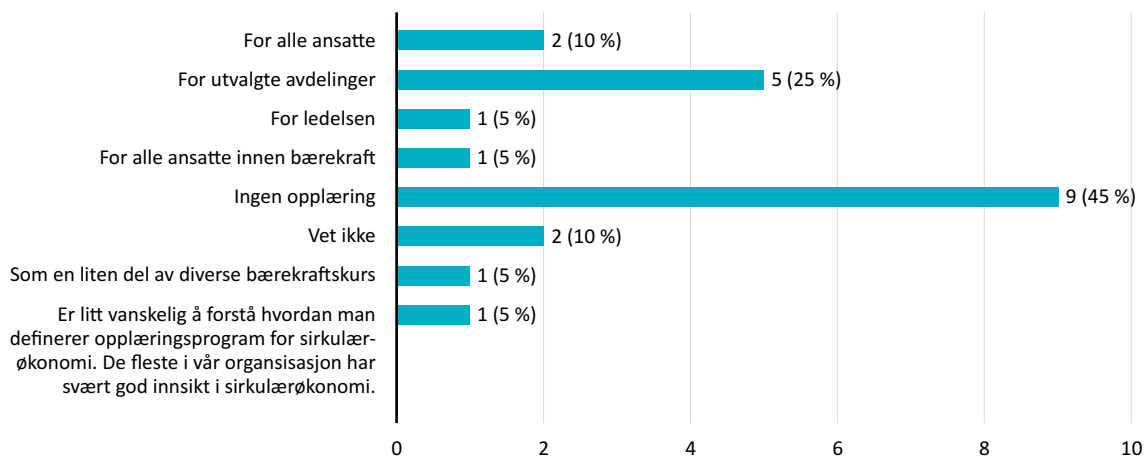

Etterspør din virksomhet sirkulær relatert rapportering fra deres kunder?
20 svar

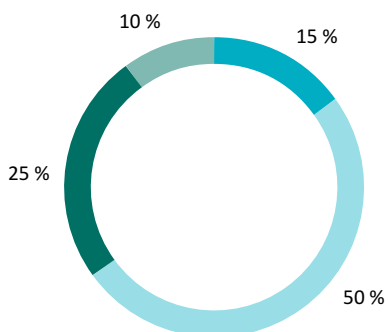
Har virksomheten gjennomført obligatoriske opplæringsprogrammer om sirkulær økonomi?

20 svar

Er EUs taksonomikrav for sirkulær økonomi integrert i bedriftens produkter og tjenester?

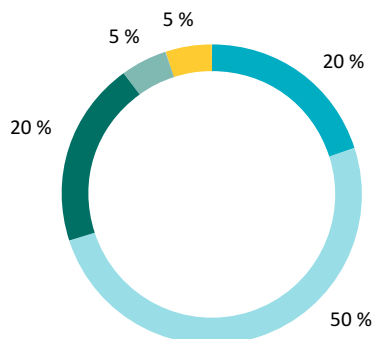
20 svar

- Ja
- Nei
- Prosessen med å integrere kravene er i gang
- Vet ikke

Er lineærrisiko integrert i bedriftens eksisterende risikomodeller?

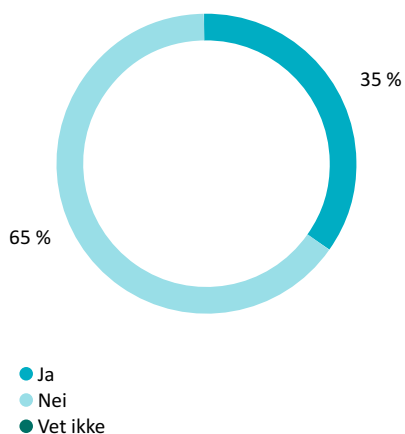
20 svar

- Ja
- Nei
- Jeg vil si delvis integrert. Vi er ikke i mål på å forstå vår lineære risiko, men ser at vi må tilpasse virksomheten vår til en sirkulær økonomi
- ESG-risiko er integrert, men ikke spesifikt adressert om lineær risiko
- Vet ikke

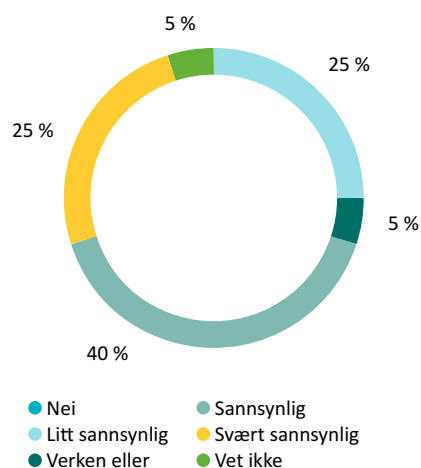
Har din virksomhet tjenester og produkter som støtter sirkulære løsninger for eksempel sirkulære lån, obligasjoner eller reparasjonstjenester?

20 svar

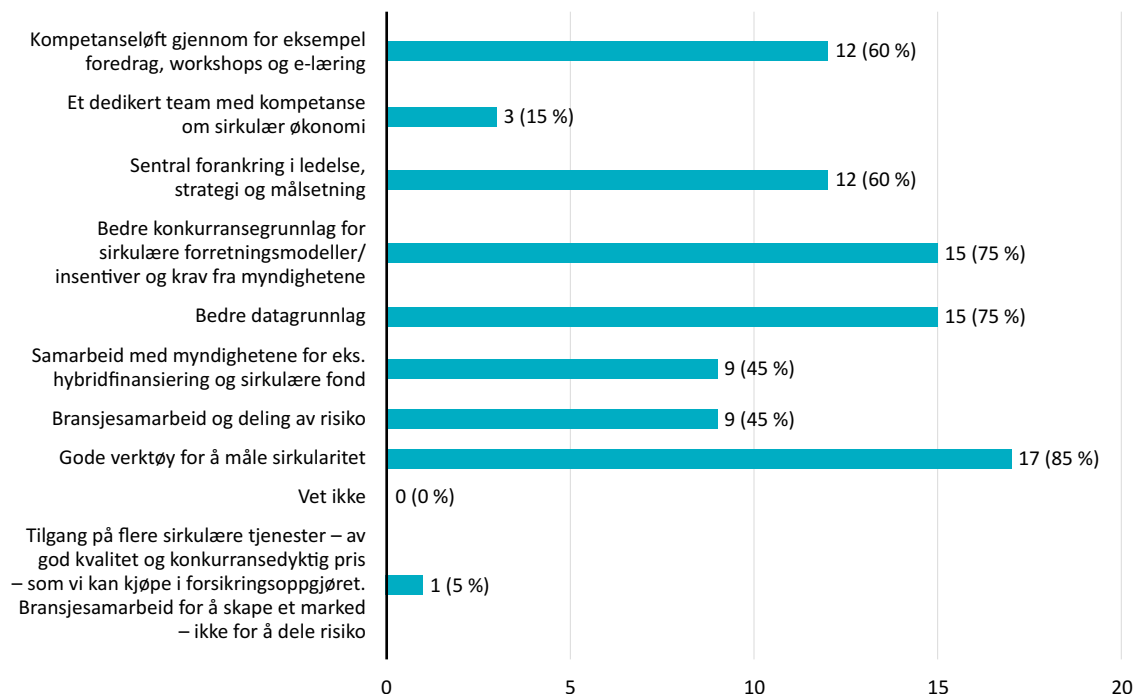
Tror du det er sannsynlig at din virksomhet setter sirkulære krav til kundene deres i løpet av de neste tre årene?

20 svar

Hva mener du skal til for at din virksomhet integrerer sirkulær økonomi i større grad enn i dag?

20 svar

Appendix B:

Handlingspunkter i veikartet

Målet med Veikart for sirkulær finansnæring 2.0 er å inspirere finansnæringen i den sirkulære omstillingen. Veikartet skal bidra til at finansnæringen utvikler sirkulære produkter og tjenester. Rapportering er en sentral del av bærekrafts arbeidet, og veikartet skal også bidra til å gjøre det enklere for de selskapene som også skal rapportere i henhold til Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), og den tilhørende standarden European Sustainability Reporting Standards (ESRS) E5. I veikartet viser vi hvordan hvert handlingspunkt er relatert til CSRD. Dette skal bidra til å redusere dobbeltarbeid og synliggjøre samstemthet og synergier med for eksempel Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) og Task Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD).

Styring: CSRD, TCFD og TNFD oppfordrer organisasjoner til å rapportere om styringsstrukturer, retningslinjer, og prosesser. TCFD og TNFD legger vekt på styrenes tilsyn med risikoer, og muligheter, mens dette ikke eksplisitt nevnes i CSRD. CSRD krever også at organisasjoner

beskriver rollen til administrative, ledelsesmessige, og tilsynsførende organer.

Strategi: TCFD, TNFD og CSRD gir lignende anbefalinger for strategirapportering. Rammene oppfordrer organisasjoner til å rapportere risikoer og muligheter på kort, mellomlang og lang sikt. CSRD spesifikt krever rapportering om robustheten i forretningsmodeller og strategier for bærekraft.

Risikostyring: CSRD baserer sin bærekraftsrelaterte risikostyring på TCFDs anbefalinger. TCFD ønsker rapportering av prosesser for identifisering, vurdering og styring av klimarelaterte risikoer. CSRD pålegger organisasjoner å beskrive viktige bærekraftsrisikoer, avhengigheter, håndtering, og bærekraftspolitikk.

Målinger og mål: CSRD, TCFD og TNFD krever rapportering av målinger og mål for risikoer og muligheter. Rammene oppfordrer selskaper til å beskrive fremgangen mot målene.

PILAR 1: Strategi og styring

HANDLINGSPUNKT VEIKART	ESRS 5	EKSEMPLER
1.1 Integre sirkulær økonomi i strategi og styringssystemer	<i>E5-1: Foretaket skal beskrive sine retningslinjer vedtatt for å håndtere sine vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter knyttet til ressursbruk og sirkulær økonomi.</i>	Intesa Sanpaolo har inkludert sirkulærøkonomi i strategi, forretningsplan, og som en driver i deres bærekraftsarbeid, for å styrke konkurransekraften på sikt. Munich RE ekskluderer næringer med negativ påvirkning, som oljebransjen.
1.2 Integre sirkulær økonomi i handlingsplaner	<i>E5-2: Foretaket skal opplyse om ressursbruk og sirkulær-økonomiske handlinger og ressursene som er avsatt til gjennomføringen.</i>	I henhold til sin forretningsplan for 2022-2025 har Intesa Sanpaolo som mål: i) å finansiere €8 milliarder i sirkulære økonomiinitiativer, ii) fortsette sitt strategiske partnerskap med Ellen MacArthur Foundation, og iii) tilby en dedikert verdiforslag for innovative ikke-finansielle tjenester gjennom sitt Circular Economy Lab.
1.3 Etablere kompetanse på sirkulær økonomi		Intesa Sanpaolo og ABN AMRO tilbyr opplæringsprogrammer i sirkulær økonomi for ansatte. Sentrale banker har utarbeidet sirkulært kompetansesenter: Circular Desk (Rabobank), Circl (ABN AMRO) og Circular Economy Lab (Intesa Sanpaolo)

PILAR 2: Risikostyring for sirkulær økonomi

HANDLINGSPUNKT VEIKART	ESRS 5	EKSEMPLER
2.1. Utarbeide prosesser for lineær og sirkulær risikostyring	<i>ESRS 2 IRO-1 – Beskrivelse av prosessene for å identifisere og vurdere materialressursbruk og sirkulær økonomirelaterte påvirkninger, risikoer og muligheter</i> <ul style="list-style-type: none"> • Fysisk risiko • Overgangsrisiko 	Intesa Sanpaolo forbedrer risikovurderingsprosessen, og integrering av sirkulære økonomi i risikovurderingsprosesser, samt risikoene og potensielle negative eksternaliteter knyttet til lineære forretningsmodeller.
2.2 Utforske lineær risikoanalyse	<i>E5-6 – Foretaket skal opplyse om forventede økonomiske effekter av vesentlige risikoer og muligheter som oppstår fra ressursbruk og sirkulær økonomi relaterte effekter.</i>	Intesa Sanpaolo benytter et risikorammeverk for å beregne hvordan lineær og sirkulær økonomi påvirker sannsynligheten for mislighold, og avkastningen til selskap. Det er utviklet med Bocconi University i Italia.
2.3 Utforske sirkulær risikoanalyse	<i>E5-6 – Foretaket skal opplyse om forventede økonomiske effekter av vesentlige risikoer og muligheter som oppstår fra ressursbruk og sirkulær økonomi relaterte effekter.</i>	Rabobank, ABN AMRO, ING, Triodos og Invest-NL har utviklet Circular Risk Scorecard (CRS).

PILAR 3: Mål og indikatorer

HANDLINGSPUNKT VEIKART	ESRS 5	EKSEMPLER
3.1. Definere ambisiøse mål for sirkulær økonomi	<i>E5-3: Foretaket skal opplyse om hvilke mål de har satt på ressursbruk og sirkulær økonomi.</i>	Intesa Sanpaolo lanserte Circular Economy Plafond i 2018, der kreditt var 7,5 milliarder euro i 2022 og 2023, og kom med Eurizon Fund – Equity Circular Economy i 2022. ABN AMRO har finansiert sirkulære forretningsmodeller med 2 milliarder euro, og vil øke til 3,5 milliarder innen 2030.
3.2 Teste ut rammeverk for å beregne og rapportere på sirkularitet	<i>E5-4: Foretaket skal offentliggjøre informasjon om sin ressurstilførsel (resource inflows) knyttet til dets vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter.</i> <i>E5-5: Foretaket skal offentliggjøre informasjon om sine ressursutstrømmer (resource outflows), inkludert avfall, knyttet til dets vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter.</i>	Rabobank benytter Circular Transition Indicators (CTI). Madaster kan benyttes for byggenæringen og støtter oppunder CSRD- og Taksonomi rapportering
3.3 Utvikle og fastsette sirkulære indikatorer for næringer		Intesa Sanpaolo Innovation Center har utviklet kriterier og KPIer for sirkulær økonomi for å støtte screening og utvalgelse av prosjekter for Plafond som en del av kredittprosessen.

PILAR 4: Sirkulær økonomi i produkter og tjenester

HANDLINGSPUNKT VEIKART		EKSEMPLER
4.1 Kategorisere kundene etter nivået av sirkularitet		Rabobank utviklet kriterier for å kategorisere sine kunder.
4.2 Utvikle og tilby sirkulære finansprodukter og tjenester	<p>SFDR krever at aktører i finansmarkedet publiserer hvordan produktene deres samsvarer med EU-taksonomien.</p> <p>Selskaper som påvirkes av SFDR trenger på sin side informasjon fra CSRD-rapporten for deres investeringsobjekter for å oppfylle rapporteringsforpliktelser.</p>	<p>Intesa Sanpaolo har publisert en ramme for grønne, sosiale og bærekraftige obligasjoner for å lette utstedelsen av obligasjoner med fokus på sirkulær økonomi. Videre gjennomførte banken i 2023 den første syntetiske sikringen av ESG- og sirkulærøkonomilån, og utnyttet disse dedikerte lånene for å redusere risikonivået for sin kredittutsettelse.</p> <p>ABN Amro har en karbon-KPI som utløser et overgangslån med en rentereduksjon ved oppnåelse av den fastsatte KPI-en.</p> <p>Flere banker vurderer bruk av forlenget avkastningsrente; for eksempel 20 år i stedet for 5 år. - Omocom bruker mikroforsikring mens produktene er i bruk for utleie og brukte varer.</p> <p>Rabobank tilbyr bærekraftslån, grønne lån, sirkulære lån og leasing, høyrisiko innovasjonslån og påvirkningslån.</p>
4.3 Oppskalere og standardisere sirkulære finansprodukter og tjenester	Taksonomien opererer med krav som gjør at produkter og tjenester kan standardiseres.	

PILAR 5: Tverrsektorielt partnerskap

HANDLINGSPUNKT VEIKART		EKSEMPLER
5.1 Utvide Sirkulær finanskoalisjon til flere samarbeidsflater	<p>Taksonomien har utarbeidet screening kriterier for ulike næringer, for eksempel, byggenæringen.</p> <p>Flere aktører må rapportere i henhold til standarden ESRS 5.</p>	ABN AMRO, ING og Rabobank lanserte i 2018 «The Circular Economy Finance Guidelines» basert på arbeidet i The FinanCE Group, etablert med ulike finansaktører i 2014.
5.2 Felles prosjekt med bygg, anlegg og eiendoms-næringen		
5.2 Risikodeling mellom bank, forsikring og myndigheter		<p>Norsk Naturskadepool utligner naturskadeerstatning mellom forsikringsselskapene i Norge.</p> <p>Eksfin, Eksportfinansiering Norge, fremmer norsk eksport gjennom å tilby statlige lån og garantier til norske bedrifter, utenlandske kjøpere og deres banker.</p>

Hovedforfattere:

Alexander F. Christiansen (Circular Norway)
Rebekka Løken Kvalsund (Circular Norway)
Stefano Esposito (Verdens naturfond, WWF)

Bidragstere:

Eivind Friis Hamre (Finansforbundet)
Ellen Høvik (Circular Norway)
Leif Nordhus (Circular Norway)

Deltagere fra Sirkulær finanskoalisjon:

Maria Abdli (DNB)
Silje Almestrand (Fremtind forsikring)
Lars Angell (Tryg)
Elisabeth Austad Asser (Sparebanken Sør)
Stine Bedingsten (SpareBank 1)
Emilie Birkeland (Tryg)
Kristina Havn Brunnes (Fremtind forsikring)
Mari Gulsvik Næss (DNB)
Lene Gjermundesen (SpareBank 1)
Jostein Kalvenes (Tryg)
Magne Kvaslerud (Sparebanken Sør)
June Kristiansen (Tryg)
Jan-Eilert Nilsen (SMN)
Nanna M. Ringstad (SpareBank 1)
Mathilde Sørensen (Fremtind)
Trine Sundt (DNB)

Virksomheter deltatt og bidratt på Rundebordserie 1-4:

ABN Amro, Angvik Eiendom, Bocconi University, Circle Economy, Intesa Sanpaolo, KPMG, Munich RE, Omocom, Rabobank, SBTN (Nederland), Smedvig Eiendom

Utgivelse:

Mai 2024

Finansiering:

Utarbeidelsen av denne rapporten har fått støtte fra Finansmarkedsfondet.

Anbefalt referanse:

Circular Norway, Finansforbundet og WWF (2024): Veikart for sirkulær finansnæring 2.0.